2018 چاپی یەکەم

شادومان و ساماندار بن

مەحمود موعەزەمی

وەرگێڕانی: شاهۆ لەتیف

223 posts
18.5k followers
7 following
ktebi_pdf to you 21s
Promote
Edit Profile
پەڕەی فەرمی کتێبی PDF
Public Figure
لێرە
باشترین و بەسوودترین و پڕ خوێنەرترین کتێبەکان
بە خۆرایی و بە شێوەی PDF دابگرە
Ganjyna
لینکی کتێبەکان ئەم لینکە بکەرەوە بۆ داگرتنی کتێبەکان
drive.google.com/folderview?id=1gk8e3nSJGJLu36xeLUjwdbjgTSVslbo_
Hawraman, Slemani, As Sulaymaniyah, Iraq
Ktebi_PDF
Directions
Send message

شادومان و ساماندارین

مەحموود موعەزەمی

وەرگێڕانی: شاهۆ لەتیف

بەخۆڕایی
کتێبخانە

چاپی یەکەم

٢٠١٨

لەبڵاوکراوەکانی خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما
زنجیرە(٧٤٤)

ناسنامەی کتێب

- ناوی کتێب: شادومان و ساماندارین
- نووسینی: مەحمود موعەزەمی
- وەرگێڕانی: شاهۆ لەتیف
- بەرگ: ئیبراهیم سالّح
- شوێنی چاپ: چاپەمەنی گەنج
- ساڵی چاپ: ٢٠١٨ سلێمانی
- نۆرەی چاپ: چاپی یەکەم
- تیراژ: ١٠٠٠ دانە

ناونیشان:

سلێمانی ــ سابونکەران ــ نێوان گەراجی عوسمانی ئەمین و شوقەکانی ئەکبیە ڕوونە.
ژمارەی مۆبایل: (٠٧٧٠١٥٧٤٢٩٣)، (٠٧٥٠١١٩١٨٤٧)

چەند پرسیارێك:

- ئایا دەخوازن بە ئاسانی و بەخێرایی دەوڵەمەند بن؟

- ئایا دخوازن هەم شاد بن و هەم بە ئاسانی پارە پەیدا بکەن؟

- ئایا دەخوازن بۆ هەمیشە لە نیگەرانی ئابووری ڕزگارتان ببێت و لە هەژاری و دەستکورتی ڕەهابن؟

- ئایا دەخوازن بەرەو دنیای سەربەخۆی ئابووری هەنگاو بنێن؟

- ئایا دەخوازن بچنە تەبەقەی دەوڵەمەندەکانەوە؟

ئەگەر دەخوازن، پیرۆزبایتان لێ دەکەم، هەڵبژاردنەکەتان دروستە. وانە و ڕێنماییەکانی ئەم کتێبە (مو بە مو) ئەنجام بدەن، تا ئەنجامە سەر سوڕهێنەرەکەی بە چاوی خۆتان ببینن.

مەحاڵە مرۆڤێك، خێزانێك، میللەتێك، بیەوێت بگۆڕێت و بەرەو باشتربوون هەنگاوبنێت، خوای گەورە بەمیهرەبانی خۆی یارمەتی نەدات. ئەو شێوازە من بۆ بەیانکردنی بابەتەکانم هەڵمبژاردووە شێوازێکە بەناوی: (ئەکسلەرەیتد لێرنینگ

accelerated learning) به کوردی واته: فێرکاریی خێرا. لەم شێوازەدا من زۆر پرسیار دەکەم، بۆچی پرسیار دەکەم؟ لە زمانی ئینگلیزیدا دەستەواژەیەك هەیە کە دەڵێت: (question hook the maind) واتە: (پرسیار لە مێشك وەکوو قولاپ گیردەبێت). ئێستا ئێوە هەر بابەتێك کە پێتان خۆشە دەتوانن بیری لێبکەنەوە، هەر بابەتێك بێت ئازادن..

- ببوردنەمرۆ چەند شەممەیە؟

ئایا ئێستا ئیتر بیر لەو بابەتەی پێش پرسیارەکەی من دەکەنەوە؟ بێگومان نەخێر، بۆچی؟ چونکە من پرسیارم لێکردن، هەر کاتێك پرسیارتان لێبکرێت مێشکتان لە هەموو بابەتێك دادەبڕێت بۆ ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارە بداتەوە. کەسانی سەرکەوتوو ئەو کەسانەن کە پرسیاری باش و پرسیاری گەورە لە خۆیان دەکەن، ئەو نەتەوە و میللەتانە سەرکەوتوون کە پرسیار گەورە و پڕ بەها لە خۆیان دەکەن، کەواتە ئێوەش بۆ ئەوەی سەرکەوتوو بن پرسیاری باش لە خۆتا بکەن.

خاڵێکی تر کە داواتان لێ دەکەم بیکەن: دووپاتکردنەوەیە، بۆچی دووپاتکردنەوە؟ بۆئەوەی بابەتەکان لە مێشکتاندا جێگیر بن. بۆچی من شێوازەی فێرکاریی خێرام هەڵبژاردووە؟ چونکە ئێوە پارەتانداوە و کاتتان تەرخانکردووە و دەتانەوێت لەم بابەتەوە

شتێکی بەکەڵك و تازە فێر بن، ئایا ئامادەن بۆ گۆڕانکارییەکی قوڵ لە ژیانتاندا؟

ئەم کتێبە کۆمەڵێك شێواز و ڕێگەی نوێ و کاریگەرە کە ئەگەر (مو بە مو) ئەم کارانە ئەنجام بدەن، دەتوانن بۆ هەمیشە چارەنووسی ئابووریتان دیاری بکەن و ئەم کارەش لە ١٠٠٪ ئەنجامی هەیە چونکە من خۆم ئەم کارانەم ئەنجامداوە و ژیانم زۆر گۆڕاوە! ئەم کتێبە لێوانلێوە لە بابەتی چارەنووسساز و بەسوود، لە بوارەکانی پارە، سەرمایە، دەروونناسی سەروەت و سامان، کارگێڕیی، دەرامەت و داهات، دارایی و خەرجی.. هەر کەسێك کە دەیەوێت لە ئێستاوە ڕۆڵی ئابووریی ژیانی خۆی لە دەستی خۆیدا بێت، زۆر گرنگ و پێویستە ئەم کتێبە بخوێنێتەوە و ڕێنماییەکانی بە کردار (مو بە مو) ئەنجام بدات.

هەروەها سوپاستان دەکەم بۆ ئەو ئازایەتییە ئەخلاقییەی لە خۆتان نیشانتانداوە و دەتانەوێت لە خۆتان بونەوەرێکی باشتر دروست بکەن، بە دڵنیاییەوو مەحاڵە خەڵکانێك بڕیارێك بدەن و کات دابین بکەن و پارە بدەن بۆ ئەوەی لە ژیانیاندا گۆڕانکاریی بکەن و خواگەورە یارمەتیان نەدات، لە دوای خوێندنەوەی ئەم کتێبە دڵنیام تۆ دەبیتە کەسیکی دیکە، چونکە ئێوە بە کڕین و خوێندنەوەی ئەم کتێبە لە ناوچەی ئەمنی خۆتان

هاتوونەتەدەرەوە و دەتانەوێت بگۆڕێن و لەگەڵ خۆتاندا ڕووبەڕوو ببنەوە.

سەرەتا دەبێت بزانین ئەو هۆکارانەی چین کە دەبنە هۆی سنووردارکردنمان لە پارە پەیداکردندا؟ ئەمڕۆ ڕۆژێکە کە ئێمە لەگەڵ خۆمان ڕووبەڕوو دەبینەوە و چەنوچوون دەکەین.. من تکاتان لێدەکەم چارەنووسی ئابووریی خۆتان بگۆڕن، نەتەوەی سەرکەوتوو، نەتەوەی ساماندار، نەتەوەیەکە کە تاکەکانی ساماندارن، نەك دەوڵەتەکەی، ئێوەش ئەگەر دەتانەوێت وڵاتەکەتان ئاوەدان و پێشکەوتوو و ساماندار بێت، دەبێت تاکەکانی سامانداربن.

ئێمە لە مێژووی دێرینماندا قۆناغێکی زێڕینمان هەبووە کە لەو قۆناغەدا ئەبو عەلی سینا، حافزی شیرازی، سەعدی شیرازی، مەولانا، فیردەوسی و زەکەریای ڕازی و زۆرێکی تر، ئەم پیاوە مەزنانە مێژووی ئێمەیان دروستکردوە. ئەم قۆناغەش بەقۆناغی زێڕینی ئیسلام ناودەبرێت، قۆناغێك بوو کە حکومەتی ئیسلامی سامانداربوو، زانایان و توێژەران بۆ ئەوەی بخوێنن پێویستیان بە پارە نەبوو. چونکە زانکۆکان ئازاد بوون، هەرکەس حەزی لە خوێندن هەبوایە، دەیتوانی بخوێنت و فێر بێت، چونکە ئەوان ساماندار بوون.

سەعدییەکان و حافزەکان و مەولاناکان و فیردەوسییەکان، لە نێو نەچوون، ئێستا ئەوان لە نێوان نێوەدان، ئەمانە دروست دەبن، کەسێك کە دەستکورت بێت و هەموو ڕۆژێك بیر لە سەری مانگ و مووچە و کرێ بکاتەوە، بیر لە قیست بکاتەوە، دەرفەتی نابێت بیربکاتەوە و گەشە بکات.

ئێستا ڕۆڵەکانی ئێمە دەچن بۆ ئەمریکا و لە دەزگای ناسا زۆرترین ئیش بەدەستەوە دەگرن. سامانی ئێرانییەکان لە ئەمریکا و کەنەدا، چەندین ملیارد دۆلار دەبێت. ئەگەر ئەوان بڕیار بدەن و بگەڕێنەوە بۆ ئێران و سامانەکانیان بخەنەگەڕ، لە ناکاو ئێران دەگۆڕن. سامان شتێکی زۆر باشە و لە کۆتایی ئەم کتێبەدا هەمووتان دەگەن بەم باوەڕە!

بە گشتی مرۆڤ حەزی لە گۆڕان نییە، مرۆڤەکان زۆر سەخت دەگۆڕێن، کە دەڵێم مرۆڤەکان، مەبەستم (هەموومانە) واتە من و تۆ و هەموو خەڵکێك. دە ساڵ لەمەوبەر من بڕیارمدا سەبارەت بەدەوڵەمەندی و سەروەت و سامان لێکۆڵینەوەیەك بکەم، لەگەڵ زۆرکەس ئاشنابووم هەندێکیان زۆر قسەیان دەکرد و هەندێکیشیان زۆر یارمەتییاندام، من بووم بەقوتابی ئەو کەسانە، کاتێك لە سیمینارێکدا دانیشتبووم و گوێم لەوکەسە دەگرت کەسەبارەت بە سامان قسەی دەکرد و لاقی لێدەدا و دەنگی بەرزدەکردەوە.. دەمگوت ئەم کابرایە کەسێکی ماددییە و نازانێت مەعنەوییەت

چییە! بەڵام چونکە من قوتابی بووم، گوتم کاکە خۆ من پارەم داوە بادانیشم گوێ بگرم، بزانم چی دەڵێیت، دواجار گوتم ئەم کەسە حەتمەن شتێکی پێیە بۆ گوتن. بۆیە دانیشتم و گوێم گرت، کاتێك زانیاریی و دۆزینەوەکانم بەکارهێنا لە ماوەی سێ ساڵدا یەك ملیۆن دۆلار پارەم پەیدا کرد! پرسیارم لەخۆم کرد: باشە چەندساڵ لەمەوبەر بۆچی ئەمەت نەکرد؟ بۆچی ئەوەندە ژیانت بەقورس گرتبوو؟ پارە پەیداکردن زۆر لەوە ئاسانتربوو کە من بیرم لێدەکردەوە!

ئێستاش من چاوەڕێی ئەوەناکەم هەرچی من دەیڵێم ئێوە خێرا باوەڕ بکەن، یان هەرچی دەیڵێم ئێوە کاری پێ بکەن.. بەڵام من داواتان لێدەکەم کاری پێبکەن و باوەڕبکەن تا ئەنجامەکەی ببینن! ئەگەر لەبەرخاتری خۆتان نایکەن تکادەکەم لەبەرخاتری منداڵەکانتان، لەبەرخاتری خێزانەکانتان، لەبەرخاتری شارەکەتان، لەبەرخاتری بیر و باوەڕتان و لەبەرخاتری دنیایەکی باشتر، بۆ باشترکردنی ژیانتان کارێك ئەنجام بدە. ئێمە زۆر زیاتر لەوەی کە پێویستە شت دەزانین بەڵام کەمتر لەوەی کە پێویستە کاری پێ دەکەین، من داواتان لێ دەکەم کار بە زانیارییەکانتان بکەن.

بەداخەوە یەك ساڵ دوای ئەوەی ئەو یەك ملیۆن دۆلارەکەم دەستکەوت، چونکە ئەزموونی زۆرم نەبوو بە هۆی ئەو هەڵانەی کە کردم، ئەو پارەیەی کە بەدەستم هێنابوو، تەنیا بوو بەدوو

هێندە! بەڕاستی بەداخەوەم، کەمێك زیاتر ئاگام لەخۆم بوایە زۆر زیاترم دەست دەکەوت.

دڵنیام ئێوەش حەزدەکەن لەدوای خوێندنەوەی ئەم کتێبە بەدەستی پڕ بگەڕێنەوە. دەستی پڕ واتە چی؟ دەستی پڕ واتە ئەم شێوازانەی کە من پێتانی دەڵێم ناچارنین درخی بکەن، بەڵکوو تەنیا جێبەجێی بکەن، هەرلەبەر ئەمە من زیاتر پرسیارتان لێدەکەم. بۆچی؟ لە زمانی ئینگلیزیدا دەڵێن: (question hook the main) واتە: (پرسیار لە مێشك گیر دەبێت.)

با پێکەوە ئەم یارییە ئەنجام بدەین: حەزتان لە چییە بیری لێبکەنەوە...

ئێستا وەڵامی ئەم پرسیارە بدەنەوە: سبەینێ چەند شەممەیە؟ چونکە پرسیارتان لێکرا ئیتر ناتوانن بیر لەو بابەتەی پێشوو بکەنەوە، پرسیارکردن مرۆڤ دەرگیر دەکات، پرسیارکردن مرۆڤ دەخاتە ناو ڕووداوەکانەوە، ئێوەش پرسیار لەخۆتان بکەن: (بۆچی من دەبێت دەرامەتم ئەوەندە بێت؟ بۆچی زیاترم نەبێت؟ بۆچی خۆشحاڵتر نەبم؟ بۆچی زیاتر هاوکاری نەکەم؟ بۆچی تەنیا داوابکەم؟ بۆچی نەبەخشم؟) پرسیار لەخۆتان بکەن، ئەم مێشکە هۆشیارەی ئێوە و ئەم سروشتە گەورەیە و بەدیهێنەرەکەی فێرتان دەکات چی بکەن.

من لەگەڵ هەڵگیرسانی جەنگی عێراق و ئێراندا کار و کاسبیم شکستی هێنا، چونکە من نیشی پارچەی سەیارەم دەکرد، بەنزینیش کەمی کردبوو، من هیچم نەبوو بیفرۆشم، ئەسڵەن کەس شتی لێ نەدەکریم، زۆر قەرزار بووم و بەتەواوەتی ئفلاسم کرد، هەربۆیە بڕیارمدا فەرش و کەلوپەلی ناوماڵەکەم بفرۆشم و پارەی ئەو خەڵکە بدەمەوە کە بۆ سەرمایەگوزاری لای من دایاننابوو، خۆشبەختانە پێویستی نەکرد و قەرزەکانم گەڕاندەوە.

ساڵی ١٩٨٢ من بە بیست هەزار تمەن کە ئەوکات دەیکردە هەزار دۆلار، چەند کارتۆنێك لایتی سەیارەم هەبوو فرۆشتنم، ئەوکاتە نزیکەی هەزار دۆلاری دەکرد، من بەو پارەیە کۆمپانیایەکم دانا بەناوی (کۆمپانیای بازاڕی ئەلکترۆنیك)، کە هێشتا ئەو شوێنە نوسینگەی منە، پاشان ئەو مولکەم کڕی، (کۆمپانیای بازاڕی ئەلکترۆنیك) بەو بەرنامەیەی بۆمدانا لە ماوەی کەمتر لە پێنج ساڵدا بووە کۆمپانیایەکی گەورە لەسەر ئاستی جیهاندا، حەوت ساڵ دوای ئەوە، واتە کاتێك دوانزە سیانزە ساڵ بەسەر دامەزراندنیدا تێپەڕی، کۆمپانیای بێست پاوەر تەکنۆلۆژی ئەمریکی (best powr technology) هات ویستی کۆمپانیای بازاڕی ئەلکترۆنیك بکڕێت، پێتانوایە ویستی بەچەند بیکڕێت؟ (سێ ملیۆن دۆلار!) ویستی لە سەدا پەنجاویەکی کۆمپانیاکە بکڕێت بە یەك ملیۆن و پێنسەد هەزار دۆلار،

هەروەها پێنجسەد هەزار دۆلار ئیعتیبار بدات و کارگەیەکی وەبەرهێنان بهێنێتە ئێرانەوە، کاتێك من ئەمانەم بە هاوڕێکانم دەگوت، دەیانگوت گاڵتەمان لەگەڵ مەکە! بەداخەوە لەو کاتەدا وڵاتەکەمان ئامادەی سەرمایەگوزاری نەبوو، منیش ئەزموونێکی ئەوتۆم نەبوو ئەگینا ئێستاش هەر ئەو کارەم دەکرد.

من گەنجێك بووم کاتێك دەستم بەمکارە کرد تەنیا دەمزانی چیم دەوێت، لەسەرەتایشەوە ژیانم هەر ئاوا بووە، واتە کەسێك نەبووە بێت و یارمەتیم بدات، تەنیا بەبیرکردنەوە و بەرنامە و بەدواداچوون، لەگەڵ باوەڕ و ئیمان بەوەی کە دەتوانم، ئەگەر من بە ئێوە بڵێم ئەمکارە ئەنجامبدەن دەبێت، بزانن کە دەبێت، چونکە من ئەم کارەم کردووە، من قسەی ناو (کتێب)تان بۆ ناکەم، کتێبی من ژیانمە، هەرچەندە شێوازە زانستیەکان دەگرمەبەر بۆ ئەوەی چەند بەڵگەیەکتان بۆ بهێنمەوە کە هەمیشە بتوانن سوودی لێوەربگرن، هەرکاتێك ویستتان و بڕیارتاندا ژیانتان بەتەواوی دەگۆڕێت.

ڕۆژێکیان لەگەڵ شەریکەکەمدا لە (دوبەی) پیاسەماندەکرد، لەبیرمە گەنجێك هاتە بەردمان و گوتی: "سڵاوم هەیە" گوتم: "سڵاو گیانەکەم فەرموو!" گوتی: "تۆ من دەناسیت؟" کەمێك تەماشامکرد بینیم غەریب نەبوو لەلام، گوتی: "تۆ ڕۆژێك لە یەکێك لە سیمینارەکانتدا بە منت گوت تۆ دەبیت بە ملیۆنەر"

کەمێك بیرمکردەوە و گوتم: "بەڵێ ڕاستدەکەیت شتێکی وام لەبیرە" گوتی: "تۆ هەڵەیت بەڕێز موعەزەمی، من نەبووم بە ملیۆنەر.. من ئێستا ملیاردێرم!" گوتی: "ئێستا نوسینگەم لە (لەندەن و دوبەی و نیۆرك)هەیە! سەرکەوتنی ئەو گەنجە بە یەك هۆکار بوو، تەنیا (بەناگا) هاتەوە، هێزی دەروونی خۆی دۆزیوەتەوە و باوەڕی بە خۆی کردووە، ئەمەش ئەوشتەیە کە دەبێت ئەمڕۆ لە من و تۆدا ڕوویدات و لەوەش گرنگتر بۆ منداڵەکانمانی بگوێزینەوە. هاوکاری بکەین وڵاتەکەمان ببێت بە (بابل) بابل لەکاتی خۆیدا دانیشتوانەکەی لەسەدا یەکی جیهانبوون، بەڵام لەسەدا نەوەدوپێنجی سامانی ئەوکاتە تەنیا لە شاری بابل بوو! ئەمەش ڕێکەوت نییە، دڵنیابن ئەمە ڕێکەوت نییە، پادشای بابل فەرمان دەدات بە چەند کەسێکی پسپۆڕ کە بڕۆن گەنجان و تاکەکانی کۆمەڵگە فێر بکەن چۆن ساماندارین، ئەمەش ئەوکارەیە کە پشت بە خوا ئەگەر حکومەتەکەمان کردی زۆر باشە، ئەگەر نەیکرد خۆمان دەیکەین، ئێمە دەبێت بەرپرسیارێتی قبوڵ بکەین، کارێك بکەین وڵاتەکەمان ئاوەدان ببێتەوە و دەوڵەمەندتر بێت.

بەرلەوەی بچینە ناو بابەتەکەمانەوە چەند پێشنیازێکتان بۆ دەکەم: من لە تەواوی (کۆڕ و سیمینار و ۆرکشۆپ)ەکانمدا دوو خاڵ سەرجی ڕاکێشاوم بە تایبەتی سەبارەت بە سامان، کەسانێك

هاتوون لە تەنیشت یەکەوە دانیشتوون دوای یەك ساڵ یەکێکیان دەوڵەمەند دەبێت و ملیۆنان دۆلار پەیدا دەکات و ئەوەی تەنیشتی هێشتا هەر موحتاجە و بەدوای کەسێکدا دەگەڕێ کە هەموو تاوانەکانی بخاتە ئەستۆی ئەو! دەوڵەت و هەلومەرج و ئاسمان و ڕێسمان.. ئەمانە بۆ هەمووان وەکوو یەکە، لە خراپترین هەلومەرجدا کە من خەریکم دەناڵێنم، هەندێك خەریکن زەواج دەکەن، هەندێك خەریکن باغ دەکڕن، هەندێك خانوو دەکڕن.. خەڵکیش هەیە دەڵێت کاکە بێچارە بووم و تەواوی ژیانم و خانووەکەیشم فرۆشت، کێ کڕیی؟! تۆ هەوڵبدە کەسێك بە لەوانەی دەیکڕن، نەوەك ئەوانەی دەیفرۆشن.

پرسیاری من لەنێوە ئەمەیە: (سەرەکی ترین کاری مێشك چییە؟) ڕەنگە پێتان وا بێت کاری مێشك بیرکردنەوە، بەرنامەدانان، لێکۆڵینەوە، بڕیاردان و شیکردنەوە و بەڕێوەبردنە.. بەڵام کاری مێشك یەکشتە: مێشکی ئێوە لەبەیانییەوە تا ئێوارە ئیش دەکات بۆ ئەوەی هەر بەو شێوەیەی کە هەن بتانهێڵێتەوە! ئەم بارودۆخەی ئێستا هەتە مێشکت بەڵگەی بۆ دەهێنێتەوە: (بەڵێ.. من نابێت ئەم کارە بکەم چونکە ئەگەر ئەم کارە بکەم زۆر ترسناکە، من ئەم کارە بکەم نابڕووم دەچێت، مێشکی تۆ هەموو جۆرە پاساوێك دەهێنێتەوە بۆ ئەوەی نەجووڵێیت و هەر لەجێگەی خۆتدا بمێنیتەوە..!) ئیشی مێشکت

ئەوەیە زیندوو بتهێڵێتەو، ئیشی مێشکی ئێوە ئەوەیە هەر لەو شوێنەی کە هەن بتانهێڵێتەوە بۆ (مانەوە- بقا) هیچ کام لەم شتانەش بەکەڵکی سەرکەوتن نایەن، دەبێت فێرببین سوودی تازە لە مێشکمان وەربگرین، ئەسڵەن بەکەڵك نایەت تۆ هەر بەو شێوەیە بیت کە هەیت، چونکە پێشناکەویت. هەر لەبەر ئەمەشە مرۆڤەکان ناگۆڕێن، چونکە مێشکیان بەرگری دەکات، ئێمە دەبێت وا لە مێشکمان بکەین ڕێگەی نوێمان پیشان بدات، ئەمەش چۆن دەکرێت؟ چۆن بتوانین وا لە مێشکمان بکەین بە جۆرێکی تر بیر بکاتەوە؟ پرسیار بکە! هەر کات پرسیار بکەیت مێشکت لە بازنە ئەمنیەتی خۆی دێتە دەرەوە، هەر ئەوەندەی پرسیار بکەیت مێشکت لە حاڵەتی بەرگری دێتە دەرەوە، مێشکی ئێمە دەبێت لە خزمەتی ئێمەدا بێت و سوودی لێوەربگرین بۆ پێشکەوتن، من لە سیمینارەکانمدا بەرنامەیەکم ئامادەکردووە بەناونیشانی (ئارترۆزی بیرکردنەوە.) ئارترۆزی بیرکردنەوە چییە؟ ئارترۆز نەخۆشییەکە کە تووشی جومگەکان دەبێت، ئەی جومگەکان ئیشیان چییە؟ جوڵە و چالاکی، کاتێك ئارترۆز توشی جومگەکان دەبێت، وایان لێدەکات ئیتر نەتوانن بە باشی ئیشی خۆیان بکەن، من لێرەدا وشەی (ئارترۆز) بەکار دەهێنم بۆ ڕوونکردنەوەی بابەتەکەیە، ئارترۆزی جەستەیی، عادەتەن لە سەروی تەمەنی ٤٠ بۆ ٥٠ساڵییەوە ڕوودەدات، بەڵام ئارترۆزی

بیرکردنەوە دەکرێت لە منداڵییەوە ڕوویدات، ئارترۆزی بیرکردنەوە یانی چی؟ بیرکردنەوەت بۆچی دروست بووە؟ بۆ داهێنان، بۆ تازەگەری، بۆ گۆڕان، بۆ هێنانە ئارای بارودۆخی نوێ، بۆ کەشف و دۆزینەوە دروست بووە. بەڵام ئێمە ئەم کارە ناکەین! هەرکات بمانەوێت کارێك، داهێنانانێك، کارێکی فکری بکەین سەرمان دەیەشێت! مێشکمان دەئاوسێت! چونکە ئارترۆزمانگرتووە.

دەبێت فێرببین گۆڕانکاری بەدیبهێنین، تکایە هەر ئێستا سەری خۆت بەلای ڕاست و چەپدا بجوڵێنە و سەیری کەسانی دەوروبەرت یان ئەوشتانە لە دەوروبەرتن بکە وەك: تەلەفون، کورسی، مێز، گوڵ، درەخت، پشیلە.. هتد ئێوە ئێستا بەم کارەتان گۆڕانێکتان دروستکرد، کارێکتان کرد کە ڕانەهاتبوون لەسەری! ئەمە یانی چی؟ تازەگەری.. داوا لە مێشکتان بکەن تازەگەری بکات.

ئێمە لە دنیایەکدا دەژین کە پێکهاتووە لە دنیایی دوانەیی (duality)، یاخوود دوفاقی، کاتێك من دەڵێم (ڕەش)، لە مێشکی ئێوەدا (سپی)یش هەیە، واتە ئێمە سەیری هەر شتێك بکەین دوانەیە بۆ نموونە: بەرز و نزم، گەورە و بچووك، شەو و ڕۆژ، شاد و غەمگین، ئەمڕۆ و سبەی، پڕ و خاڵی.. هتد، ئێمە هەموو شتێك بەشتیکی تر بەراورد دەکەین، هەژاری بە دەوڵەمەندی، کەواتە هەر شتێك دیار بوو بەرانبەرەکەی نادیارە، تۆ هەر شتێکت بوێت لە ژیاندا: تەندروستی، سامان، شادی،

بەختەوەری، خۆشەویستی، ئارامی، سەرکەوتن، ناوبانگ.. هتد، تەواوی ئەمانە لەکام دنیادان؟ ئەوەتان لە دنیای فیزیکی، واتە دنیای ماددیی دەوروبەرمان، دەبێت بشزانین کە ئەم دنیای فیزیکی و مادییەمان لە دنیایەکی دیکەوە سەرچاوە دەگرێت کە ئەویش دنیای نادیارە.

درەختێك لەبەرچاو بگرە تۆ دەچیت میوەکەی لێدەکەیتەوە ودەیخۆیت، دەبینیت تامی ناخۆشە، تفت و تاڵە، میوەکانی وردە، کرمۆڵە، وشکە، پوچە.. تۆ وەك مرۆڤێکی عاقڵ چی دەکەیت؟ ئایا دەڕۆیت میوەی باش دەهێنیت و بەو درەختەوە هەڵیدەواسیت؟ یان چی لێدەکەیت؟ ئێوە دەزانن ئەو میوەیە بەرهەمی دوو شتە:

١ـ (ڕەگ) واتە: یان خاکەکەی باش نییە یان پەین و ئاوی نییە یان ڤیتامینەکانی کەمە.

٢ـ یان ئەوەتا هەر لەسەرەتاوە(تۆو)ەکەی باش نەبووە، چونکە میوە، بەرهەم و دەرەنجامە.

هەیە دەڵێت: پارەم نیە، خۆشحاڵ نیم، لەگەڵ منداڵەکەم کێشەم هەیە، لەگەڵ هاوسەرم خەریکە جیا دەبینەوە، هەوڵ و تەقالامە بۆ زیندوو مانەوە، دڵم نەخۆشە، گورچیلەم لە ئیشکەوتووە، خەریکە هاوڕێکانم لەدەست دەدەم.. ئەمانە هەمووی دەرەنجامن، هەمووی بەرهەمن، ئەمانە خۆیان کێشەنین،

کێشە لە کوێدایە؟ لە (ڕەگ)دایە، کێشەکە لە شوێنێکدایە کە ئێمە (نایبینین)، هەر بۆیە ئێمە بە هەڵە هێرش بۆ میوەکە دەهێنین دەمانەوێت میوەکە چاك بکەین! هەندێك لە گەنجەکانمان موعتاد و سەرلێشێواون، ئێمە هەر دەمانەوێت چاکیان بکەین، شۆفێر خۆی نابەستێتەوە سزای دەدەین، منداڵ ناخوێنێت تێڵای بۆ هەڵدەگرین، مامۆستای بۆ دەگرین.. بەڵام بە خۆمان ناڵێین: بابە پەلاماری ئەمانە مەدە، ئەمە بەرهەمە، دەرەنجامە.

ئەگەر ئێمە دەڵێین: بۆچی من پارەم نییە؟ بۆچی من کەسێکی هەژارم؟ بۆچی لەوەی کە پێویستە زیاترم هەیە و هێشتا دڵشاد نیم، هەناسەی ئاسوودەیی هەڵناکێشم.. لەبەر ئەوەیە کە ئاگامان لە دنیایەکی دیکە واتە دنیای نادیار نییە، بابەتەکەمان لەم کتێبەدا ئەمەیە: (شادومان و ساماندار بە) هەروەها (دەروونناسی سامان و بەڕێوەبردنی پارە و دەرامەت)، سەروەت، شادومانی، تەندروستی، کێشی گونجاو، خێزانی ئاسوودە، هاوسەر و منداڵی باش، پەیوەندی باشی ژنومێردایەتی، هاوڕێیەتی.. هەموویان (دەرەنجام)ن، کارتان بەسەر (ئەنجام)ەکانەوە نەبێت، بچن بۆ (ڕەگ)ەکان، بۆچی من لە بەیانیەوە تا شەو ئیشدەکەم و پارەم نییە؟ بۆچی بەیانی تا ئێوارە هەوڵدەدەم هەرچی پەیدا دەکەم بەردەوام دەبێت پارەکانم بدەمەوە بە قیست و قەرز و چاوەڕوانیم تا مانگی داهاتوو؟ بۆ نموونە: دەمەوێت لە سیمینارێك یان لە

خولێکدا بەشداریی بکەم، دەبێت پارە بدەم، بەڵام پارەم پێ نییە و نیگەرانم.. بۆچی نیمە؟ لە سەدا هەشتای خەلکی تا کۆتایی تەمەنیان لە تواناکانی خۆیان بێئاگان، لە سەدا هەشتای خەلکی تا کۆتایی تەمەنیان کێشەی ماددییان هەیە، لە سەدا هەشتای خەلکی تا کۆتایی تەمەنیان ئەسڵەن نازانن چ توانا و دەسەڵاتێکیان هەیە! پرسیار لە خۆیان ناکەن فلانە کەس بۆچی ئەوەندە سەروەتی هەیە، هاوپۆل بوین و من لەو زیرەکتریش بووم، بۆچی ئەو سەرکەوتووە و من سەرکەوتوو نیم؟ نازانێت، ئەسڵەن نازانێت!! نێشی نێمەئەوەیە کە ئەمەیە بگۆڕین، ئاگاداربین و بەشێك نەبین لەو لەسەدا هەشتایە، ڕۆژێك نەیەت تەمەنمان کۆتایی پێ بێت و بڵێین ئەسڵەن خۆشبەختی چی بوو؟ نێمە لە وتەی گەورەکاندا، ئەمە زۆر دەبیستین:

"ساڵانێك دڵ داوای جامی جەمی لێدەکردین، ئەو شتەی کە خۆی هەبوو لە بێگانەی داوا دەکرد!"

(مەولەوی جلادین)

"تەمەنی گرانبەهام لەوەدا بەسەرچوو کە هاوینان چی بخۆم و چی بپۆشم بۆ زستان" (سەعدی شیرازی)

واتە هەموو تەمەنی خۆی لەوەدا بەسەر بردووە کە هاوین چی بخوات بۆ زستان چی لەبەر بکات!

جا تخوا ئەمە ژیانە؟! ژیان ئەمە نییە، ئێمە بۆ ئەم دروستنەکراوین، ئێمە پاشای جیهانین، بەڵام سەرەتا دەبێت بە ئاگا بێنەوە.

"ئاو لە گۆزەی ماڵەوەمانە و ئێمەش بە تینوێتی دەردەوەی بۆ دەگەڕێن، یارەکەیشمان هەر لە ماڵەوەیە کە چی ئێمە بێئاگا هەر لە دەرەوە بەدوایدا دەگەڕێین!" (مەولەوی جلالەدین)

ئێمەی مرۆڤ لە چوار دنیادا دەژین:

١ـ دنیای بیرکردنەوە، ٢ـ دنیای هەست، ٣ـ دنیای مەعنەوی، ٤ـ دنیای ماددی. بەڵام ئێمە بەردەوام لەدنیای (مادی)دا دەجوڵێین و پێمان وایە دەبێت لێرەدا شتەکان ڕوو بدن، هەربۆیە لەشوێنێکی هەڵەدا خەریکین ئیش دەکەین و ئەنجامەکەشی هەڵە دەبێت.

من و ئێوەش لەم چوار دنیایەدا دەژین، ئێستا بابزانین ئەو شتانەی کە ئێمە دەمانەوێت لەکام دنیایەدایە؟

بۆنموونە من دەمەوێت شاد و خۆشحاڵ و دەوڵەمەند بم، یان چەند ئارەزوویەکم هەیە و هەوڵ دەدەم دەستەبەریان بکەم، سەرەتا دەبێت بزانم چۆن دەگەم بەخواستەکانم؟ گەیشتن بە خواستەکان چوار قۆناغی هەیە: ١ـ هەموو شتێك سەرەتا بە (بیرکردنەوە) دەست پێ دەکات. ٢ـ پاشان فکر دەگۆڕێت بۆ (هەست).٣ـ پاشان هەست دەبێت بە (ڕەفتار). ٤ـ پاشانیش ڕەفتاریش دەگۆڕێت بۆ (ئەنجام). ئێمە کە لەدنیای (ماددی)

دەژین، دەبێت بزانین کە دنیای (ماددی) دەرەنجامی (سێ) دنیای دیکەیە، هەر شتێك ئێمە لەدنیای ماددیدا ئارەزووی دەکەین، لە سێ قۆناغی پێشووترەوە دێت، ئێمە نابێت لێرەدا ڕاوەستین و لە کەمی پارە و خراپی دۆخی ژیانمان بۆڵەبۆڵ بەسەر ژن و منداڵەکانمان و دنیادا بکەین. دەبێت برۆین لە (بیرکردنەوە)وە دەست پێ بکەین. مەگەر ئێمە نازانین ئەگەر بیر لە سامان بکەینەوە هەستی سامانداری بەدی دێت، پاشان ڕەفتاری سامانداراتە و پاشان ساماندار دەبین؟ ئەی بۆچی نایکەین؟ ڕەگی ئەم ڕەفتارانە لە کوێدایە؟ ڕەگی ئەم فکر و ڕەفتارانە لە بیرکردنەوە و باوەڕەکانماندایە، واتە ئێمە تەنانەت بیرکردنەوەکانیشمان لە پێشەوە دیاری کراوە! هەندێك کەس دەڵێن: کاکە من تا شتێك نەبینم قبوڵی ناکەم، یانی چی؟! دەڵێن هەر ئەم دنیایە هەیە ئیتر! وەڵامەکەی زۆر سادەیە: بۆچی خۆت عەزیەت دەدەیت و پارەی کارەبا دەدەیت؟! مەگەر کارەبا دەبینیت؟ بۆچی ناچیتە بەر هەتاو، کاتێك دەڵێن ئەگەر بچیتە بەر هەتاو شێربەنجەی پێست دەگرییت؟ گوێ مەگرە برۆ، خۆت زەرەر دەکەیت! زۆر شت هەن کە ئێمە نایان بینین، مانای ئەوە نیە کە بوونیان نییە، ئەمانە کۆمەڵێك واقیعن کە لە ژیانی مرۆڤەوە هاتوونەتە دەر.

سەرەتا دەبێت بزانین کاڵای بیرکردنەوە چییە؟ کاڵای بیرکردنەوە وزەیە و هەستیش وزەیە و ڕەفتاریش دیسان وزەیە، واتە ئەگەر وزەت نەبێت، ڕەفتارت نییە (لە سیمیناری بۆچی دەبێت چاوەکانمان بشۆرین)، بە وردی باسی ئەمەم کردووە کە ئەوە (وزەیە دەگۆڕێت بۆ مادە)، واتە ئێمە وەکوو ڕیاکتۆرێکی ئەتۆمی واین کە وزە دەگۆڕین بۆ مادە، ئێمە هەرکات بمانەوێت دەتوانین بیرکردنەوەمان بگۆڕین بۆ مادە، تۆ هێزێکی وات هەیە! سوودی لێوەربگرە.

کەواتە ئەگەر پارەت کەمە، ئەگەر خۆشحاڵ نیت، ئەگەر ژیانت ئارام نییە و لەگەڵ هاوسەر و منداڵەکانت گرفتت هەیە، مەڵێ هاوسەرەکەم، منداڵەکانم، دەوڵەت، دنیا.. خراپە، بیرکردنەوەت هەڵەیە، بەڵام ئەم بیرکردنەوانە لە کوێوە سەرچاوەیان گرتووە؟ لەو باوەڕ و بەرنامە زیهنیانەی کە لەمنداڵیدا هەمانبووە.

کەواتە: (بۆ گۆڕینی دنیای دەرەوەمان، دەبێت دنیای ناوەوەمان بگۆڕین،) بە سەرنجدان لەم بابەتە تۆ ئەگەر پێنج خولەك گوێ لە قسەی خەڵکانێك بگریت، یەکسەر دەزانیت نەخشەی زیهنی ئەو کەسانە سەبارەت بە سامان چییە؟ من کاتێك مرۆڤەکان دەبینم دەتوانم پێشبینی بکەم چەندێك ساماندار دەبن،

چۆنچۆنی؟ سەیری بیرکردنەوەکانی دەکەم کە چۆن بیردەکاتەوە؟ هەستی چۆنە؟ ڕەفتاری چۆنە؟

ئامانجی من لە نووسینی ئەم کتێبە بۆ ئەوە نییە کە ئەم بابەتە ڕوون بکەمەوە و تێر تەواو، نا من بە فیعلی دەمەوێت یارمەتیتان بدەم بدرەوشێنەوە و شاد و ساماندار بن، چونکە من کاتێك سەرکەوتووم کە ئێوە ساماندار و شاد و سەربەرز بن.

ئەو کەسانەی کە هەژارن، هاوڕێی من نین، من ناڵێم کەسانێکی خراپن، لە بیرتان بێت لەم کتێبەدا تا کۆتایی من هەمیشە بە خراپە باسی هەژاریی دەکەم، لە بیرتان بێت من بە خراپە باسی هەژاران ناکەم، هێرش دەکەمە سەر هەژاریی، نەك هەژاران، چونکە هەژاران قوربانین و بەرهەمی کۆمەڵێك باوەڕ و بیرکردنەوەی هەڵەن، هەژاری شتێك نییە شانازی پێوە بکەیت.

هەژارییەکمان هەیە کە بە داخەوە خراپ لای ئێمە بە هەڵە کەوتووەتەوە: ئەویش موحتاج بوونە بە ناگایی و ناسین، کە هی عاریفەکانە، ئەوان مەبەستیا هەژاریی مادیی نییە، تەواوی عاریفەکان ساماندار بوون، واتە بەشی خۆیان پارەیان هەبووە، بەڵام بە بەرنامە خەرجیان دەکرد بۆ ئامانجەکانیان، لەم حاڵەتە وەرنە دەرەوە کە شانازی بە هەژارییەوە بکەن، هەژاریی شانازی تیا نییە، ئێستا سەیر بکەن، ئێمە لە تەواوی بون و زەینماندا، لە سەری یەك بە یەکماندا، نەخشەیەك هەیە، نەخشەیەك و

پەیوەندییەك لە نێوان پارە و زەینی ئێوەدا هەیە كە سەرجەمیان پێناسەكراون، تەواوی ئەمانەش زەمانێك كە ئیمە منداڵ بووین و تواناى هەڵبژاردنمان نەبوو وەرمانگرتوون لە دەوروبەرمانەوە، ئێستاش كاتی ئەوەیە ئەم پێناس و بەرنامانە ببینین و بیانناسین، بزانین چ شتانێك لە نێو دنیاى نادیارى زەین و دەروونماندا بوونیان هەیە كەوا ژیانمان بەرێوە دەبەن؟ هەروەك لەم دێرە شێعرەدا حافزی شیرازی دەڵێت: (لەناو دەروونی ماندوی مندا نازانم كێیە كە من خامۆشم ئەو هەمیشە لە گریان و هاوار و زاریدایە!) ئێمەش هەروا خەریكین حەسرەت و غەم دەخۆین، دەگرین و پێدەكەنین، نازانین بۆچی؟! ئێمە ئیشمان ئەوەیە كە بزانین هۆكارى ئەم ڕووداوانە لە كوێوە دێن؟ پێویستە فێربین ئیش لەسەر دنیاى نادیارمان بكەین، دنیاى نادیارى ئێمە بیركردنەوەمانە، ئێمە ئەم باوەڕ و دنیابینی و بەرنامە زیهنیانە سەبارەت بە پارە، سامان، ژیان، بوون و كات، خێزان، خۆشبەختی.. بە شێوەیەكی بنەڕەتی هەرچییەك فێربووین لە منداڵییەوە فێر بووین، یەكەم كەس لە دایك و باوكمانە فێر بوون، بۆ نموونە ئەگەر دایك و باوكێك هەژار بن، منداڵەكەیان چ نموونەیەك وەردەگرێت؟ نموونەى هەژاریی، منداڵەكەیان هەمیشە نیگەرانە كە بێ پارە نەبێت، دووەم لە مامۆستاكانمانەوە فێر دەبین، مامۆستایانیش دەستەیەكی گەورەن، كە یەكەمیان بە دایك دەستپێدەكات، هەروەها هونەرمەندان و

پەروەردەکاران و نووسەرانیشی تێدایە، ئەوانەی کە دەڵێن بابە ئەدەبیات و هونەر چیە؟ بڕۆ بە دوای حساباتدا، نازانن کە مرۆڤ تەواوی هەرسێ دنیاکەی لەمانەوە وەردەگرێت! دنیای حسابات تەنیا دنیای مادییە، چارەنووسی میلەتەکان کلتور و ئەدەب و هونەرەکەیان دیاری دەکات، کە هونەرمەندەکانیان چ هونەرێکیان هەیە؟ ئایا لە هونەرەکانیاندا دەڵێن: مردین و سوتاین و زەلیل و بێچارە بووین؟ یاخود بەرەو پێشەوە بڕۆین، ئومێدتان هەبێت، هەستنەوە؟ کامەیان دەڵێن؟ هەروەها کۆمەڵگە، هاورێکان، ڕاگەیاندنەکان، ڕادیۆ، ڕۆژنامە، تەلەفزیۆن، هاورێ و هاوپۆلەکانت، لەگەڵ چ کەسانێك دەگەڕێیت؟ ئاین زۆر گرنگە، چ ئاینێکت هەیە؟ ئاین زۆرێك لە بیروباوەڕانە دیاری دەکات کە هەمانە، ئەمانە هۆکارە گشتییەکانن، هەر ئەم ئاینە لە وڵاتێکدا بە شێوەیەك ئیش دەکات، مامۆستاکان بە شێوەیەك ئیش دەکەن و لە وڵاتێکی تردا بە شێوەیەکی تر، واتە ئێمە لە ژێر دنیایەك کاریگەریی داین لەوانەش کولتوور و کۆمەڵگا، ئێمە لە ژێر کاریگەری ئەم هۆکارانەداین تا کاتێك بە ئاگا دێینەوە و پرسیار دەکەین، لە خۆوە نییە کە ڕۆژێك کەسێك چوو بۆلای پێغەمبەر گوتی ئەی پێغەمبەر داوای لێخۆشبوونم لای خوای گەورە بۆ بکە، پێغەمەر لێی پرسی: چ گوناهێکت کردووە؟ گوتی: من گومانم لە بوونی خوا بۆ دروست بووە. پێغەمبەریش دەستێکیدا لە شانی

گوتی: "برۆ، گومان سەرەتای باوەڕە" گومان واتە چی؟ واتە پرسیار کردن، پرسیار سەرەتای زانست و زانین و ناسینە، لە تەواوی ئەو شتانەی دەیزانیت گومان بکە و بگۆڕێ، (حەزی فێربوون لە گومانەوە دروست دەبێت، کەواتە گومان بکە و فێر ببە)، هەندێك لە ئاینەکان، شوێنکەوتووانی ساماندارترن، هەندێکی تر لە ئایینەکان شوێنکەوتووانی سادە دەژین، هەندێکی تر لە ئاینەکان شوێنکەوتووانی خۆشبەختن، هەندێك لە کولتوورەکان شادن و هەندێکیان ناشادن! لە ئەفریقای باشور کێشەی ئاپارتاید هەبوو، خۆپیشاندانیان دەکرد، کاتێك ڕەشپێستەکان دەڕژانە سەر شەقامەکان و خۆپیشاندانیان دەکرد ئێمە واماندەزانی سەما دەکەن! گوتیان ئەمانە نارەزایەتییەکەیشیان بەم جۆرەیە، کولتوورەکەیان وایە! تۆ ئەگەر بچیت بۆ ئەمریکای باشوور دەبینیت ئەگەر کەسێك ڕێك بە ڕێگادا بڕوات وادەزانن نەخۆشە، دەبێت کەمێ خوار و خێچ بڕوات!

ئێمە لە منداڵیدا ئەو کاریگەریانە کە لە دایك و باوکمان و ئەوانیتر وەریاندەگرین بە سێ جۆر دەکەوینە ژێرکارگەریانەوە، گوتمان ئەمانەش پرۆگرامێکە لە مێشکماندا جێگیر دەبێت، بەرنامەدانانێکە کە دەبێتە هۆی بیرکردنەوە و بیرکردنەوەش دەبێت

بە هەست و هەستیش دەبێت بە ڕەفتار و ڕفتاریش ئەنجامان دەداتێ.

ئێمە سێ جۆر بەرنامەدانانی زەهنیمان هەیە:

١ـ (وتەیی) بەقسەکردن، گفتوگۆ، منداڵ بێ ئەوەی خۆی ئاگای لێ بێت مێشکی بەرنامەی بۆ دادەڕێژرێت. ئەگەر ئەم قسانە بەهەر منداڵێك بڵێیت: پارە چڵکی دەستە، یەکسەر دەچێتە مێشکییەوە. ئەوشتانەی لە بارەی پارەوە بیستوتانە دانەبەدانە هەموویتان پێ دەڵێم: (پارە ئاوی کانی نییە، پارە چڵکی دەستە، پارە شتێك نییە بەئاسانی بیبەخشیت، پارە خۆشبەختی ناهێنێت، هیچ کەس بە پارەی حەڵاڵ دەوڵەمەند نابێت، دەوڵەمەندەکان یان خۆیان دزن یان باو و باپیرانیان، پارە پیسە، پارە بێ دین و ئیمانت دەکات، پارە نۆکەری پیاوی عاقڵە و گەورەی پیاوی گەمژەیە، پارە، پارە پەیدا دەکات..هتد.) یەکێك لەو بابەتەی دارشتن کە من زۆر ڕقم لێی بوو لە مەکتەب ئەمە بوو: (زانست باشترە یان سەروەت و سامان؟) چونکە من حەزم لە هەردووکیان بوو، هەیە دەڵێت من و پارە وەك بیسمیلا و جنۆکە واین، هەر ئەوەندەی من دەرکەوتم پارە دەڕوات! یان هەیە دەڵێت پارەم لە دایك باوك و هەموو کەسم زیاتر خۆشدەوێت، ئەوەندە پارە پەرستە! نموونەی تر لەم بارەیەوە زۆرە، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ بەرنامەڕێژی

مێشکیان، نوکتەیەکیش هەیە لەم بارەیەوە: پیاوێکی ڕەزیل کوڕەکەی پێیگوت پێنج هەزارم بدەرێ دەمەوێت بچم بۆ سینەما، باوکی گوتی: چوارهەزاری چی؟ سێ هەزارم پێیە، سینەما بە دوو هەزارە، ها بگرە ئەوە هەزار!

واتە بێئەوە خۆمان بزانین هەر یەك لە ئێمە سەبارەت بە پارە بەرنامەمان بۆ دارێژراوە، هەرکات باسی پارە دەکرێت یەکسەر لە مێشکماندا ئەم نموونانە دەبینین! یەکێك لە بەناوبانگترین پەندەکانی پێشینانمان ئەمەیە: (ئەوەی ڕەنج نەکێشێت هەرگیز بە گەنج ناگات.) ئیشکردن شتێکی زۆر بە ئەرزش و باشە بەڵام هەرکە باسی پارەمان بۆ دەکەن بەرزایی و سەربەرەوژوور و نارەق و ماندوویی.. دێتە خەیاڵمانەوە! چونکە هەمیشە بە ئێمەیانگوتووە پارە یەکسانە بە سەختی! بیستوتانە هەندێك پیاو بە ژنەکانیان دەڵێین: (ژنەکە بۆ ئەوەندە بە ئاسانی پارە خەرج دکەیت، مەگەر نازانی من ڕۆحم دەرچووە تا دینارێك پەیا دەکەم؟). واتە هەندێك کەس ڕۆحیان دەردەچێت تا پارە پەیدادەکەن! کەواتە یەکەم بەرنامەدانان وتەییە، کە بەشێوەی پەندی پێشینان و گوزارشت لە مێشکماندا چەسپاون!

دووەم بەرنامەدانان، بەرنامەدانانی (مۆدێلکارییە)، ئێمە هەریەکێمان سەبارەت بە پارە مۆدێل یان چەند مۆدێلێکمان هەیە، یەکەم مۆدێلیشمان دایك و باوکامانە، تەقریبەن مەحاڵە تۆ

لە دایك و باوکت دەوڵەمەندتربێت، مەگەر لە پەیوەندیی و پێناسەی پارە لە زەینی خۆتدا ئاگادار بیتەوە، ئەگەر لە دۆخی خۆتا بمێنیتەوە و هیچ کارێك نەکەیت، هیچ کات لە دایك و باوکت دەوڵەمەندتر نابیت! بەڵام ئاوارتەش هەیە.

هەندێك کەس هەیە دایك و باوکیان هەژارە، بەڵام منداڵەکەیان ماڵتی ملیاردێرە! بۆچی؟ ڕۆژێك منداڵەکەیان دەڵێت: ماندوو بووم لەم ژیانە بەردەوام بۆڵە بۆڵ دوکەن، بەردەوام گازندە دەکەن.. بەسە ئیتر، بڕیار دەدات ساماندار بێت تا وەك باوکی لێ نەیەت: (باوکە من هەرگیز وەك تۆ نابم، نەفرەت لە من ئەگەر وەك تۆ بم، من دەگۆڕێم..) دەستدەکات بە ئیشکردن و پارەپەیداکردن، پارە پارە پارە.. بەڵام پارە لە زەینی ئەم کەسەدا چۆنە؟ پارە، یەکسانە بە ڕق! ڕق لە باوك، ڕق لە خێزان و ڕق لە هەژاری و نەداری و ئەو ژینگەیەی تێیدا گەورە بووە.. چونکە ئەمانە لە پەیوەندیدان، هەرچەند پارەی زیاتر بێت، ڕقیشی زیاتر دەبێت! هاتووە پارە کۆ دەکاتەوە، زیاتر خانەکان ئەمەیان تیایە، دڵەڕاوکێی هەیە واتە ترس لە هەژاری و بەدبەختی، ترس لەوەی وەك باوکی لێبێت، وەك دایکی لێبێت، وەك نەنکی لێبێت کە لە هەژاریدا مرد و هیچ کەسیش یارمەتی نەدا، پارە لە زەینی ئەم کەسەدا دڵەڕاوکێ و نەداری و هەژاری و ترسە.. بۆ ئەوەش کە

تووشی ڕۆژێکی وا نەبێت دەستەکات بە زۆرکردنی پارەکانی، هەرچەندە پارەکانی زیاتر دەبن، دڵەڕاوکێکانیشی زۆرتر دەبن.

ئەو پارەدارانەی کە لە کۆمەڵگەدا بێزراون و بە باشی باسیان ناکرێت، ئەوانە پارەدارن، ساماندار نین، کەسانێکن کە پاڵنەری بە دەسهێنانی پارەکانیان، پاڵنەری ڕق و دڵەڕاوکێ و نەفرەتە، ئێستە چی ڕوو دەدات؟ ئێمە بەشێك لە بوونماندا هەیە بەناوی: (هایەر سێلف higher self)، ئەو بەشەی مەعنەویەتمانە، ئینسانییەتمانە، نارامی دەوێت، تەندروستی دەوێت، لەو بەشەدا ئێمە نارامی و ئاشتی و دۆستیمان دەوێت، بۆئەوەی ئەم کەسە ئەم ڕقەی لە نێو بەرێت یان دڵەڕاوکێکەی لەنێو بەرێت، بۆ ئەوەی بە نارامی بگات، دەستدەکات بە لە نێوبردنی پارەکانی! بەمەش دەوترێت (سێلف دیستراکشن self distractiom) بە کوردی واتە: (تێکشکاندنی خوود.) چەند کەس لە ئێوە بە بێسوود پارەکانتان خەرج دەکەن؟ دەڵێیت من خەرجی دەکەم، من دەست و دڵفراوانم، پارە هیچ گرنگ نییە.. چەند کەس لە ئێوە کاتێك دەچن بۆ بازاڕ و شت دەکرن، ئارام دەبنەوە؟ چەند کەس لە ئێوە هەر لە خۆتانەوە بێ هیچ هۆیەك پارە دەدەن بەم و بەو تا پارەتان پێنەمێنێت و دیسان پارە پەیدا بکەنەوە؟ چەند کەس لە ئێوە لەناکاو ساماندار دەبن و لەپڕ پارەت پێنامێنێت؟ وەك ئیسپرینگ دادەبەزێت، بەرز دەبێتەوە، دادەبەزێت، بەرز دەبێتەوە، دیسان

دادەبەزێت، بەرز دەبێتەوە.. شەوێك زەكاتی پێدەشێت، شەوێك حەجی لەسەر فەرز دەبێت، بۆچی؟! چونكە كاتێك دەوڵەمەند دەبێت دڵەڕاوكێ دەیگرێت، تووڕە دەبێت، نموونەكەیمان باسكرد، هەرچەندە پارەدارتر دەبێت دڵەڕاوكێ و ترسی زیاتر دەبێت، پاشان بۆ ئەوەی ئارام بێتەوە، پارە دەدات بە هەژارێك، بە مزگەوتێك.. ئەمە خراپ نییە، من ناڵێم كارێكی خراپە، بەڵام ئەوكەسە بەهای ئارامییەكەی لەوەدایە پارەكانی سەرف بكات! جەستەی لە نێو دەیات تا پێویستیی بە جل و بەرگ نەبێت، بەرژەوەندی لەوەدایە كە پارەكانی بەهەدەر بدات، بۆچی؟ چونكە پێناسە و پەیوەندی پارە لە زیهنیدا پەیوەندییەكی هەڵەیە، پاڵنەری پارەداربوونی پاڵنەرێكی دروست نییە، هەڵبەت مرۆڤ چونكە مێشكی پاساوهێنەرەوەیە، دەڵێت: (من دەست و دڵفراوانم، پارە گرنگ نییە، پارە چڵكی دەستە، دواجار چی؟ من بە چەند مەترێك خام دەچمە ژێر گڵەوە..) ئەم دێڕە شیعرە لە چایخانەیەك نووسرابوو: (خواجە لەسەر ئاوریشم و ئێمە لەسەر حەسیر، دواجار ئەی دڵ هەمووان خۆراكی گڵین.) خواجە لەسەر ئاوریشم و ئێمە لەسەر حەسیر، واتە: خوا پێداو لەسەر ئاوریشم دەخەوێت و ئێمەیش لەسەر حەسیر، دواجار ئەی دڵ هەمووان خۆراكی گڵین، واتە: دەچینە ژێر گڵەوە.. من پێمگووت: ئەزیزی من، دواجار هەموومان هەر خۆراكی گڵین بەڵام ئەو داماوە

لانیکەم لەسەر ئاوریشم دانیشتووە، ئێمە خۆ ئەو جارەش ئاوریشممان نەدیوە.. بەڵام دواجار ئەم شیعر و تێکستانە ئەمانە بەرنامەدانانی هونەرمەندانە، واتە ئێمە دێین سوود لەو شیعر و لەو ئەدەبیاتانە وەردەگرین بۆ سەلماندنی ئەو باوەڕانەی کە لە منداڵییەوە وەرمانگرتوون.. دایك و باوکمان لەسەر مێزی نانخواردن سەبارەت بەچی قسە دەکەن؟ سەبارەت بە قەرزەکان یان سەبارەت بە بێ پارەیی..؟ ژنەکە لە کوێی بێنم؟ ئەمە چی لێ بکەم؟ پارەی منداڵ لە کوێ بێنم..؟ بەم قسانە خەریکیت بەرنامە بۆ منداڵەکەت دادەنێیت! ئەگەر دەتەوێت منداڵەکەت بە هزری سامانداری پەروەردە بکەیت، لەسەر مێزی نانخواردن باسی نەداری و هەژاری.. مەکە، بیر لە بەرنامەدانان بکەنەوە، بیر لەوانە بکەنەوە کە نەوە لە دوای نەوە سەرۆك و سیاسەتمەدارن، بۆچی سیاسەتمەدارن؟ یان ئەوانەی نەوە دوای نەوە دەبن بە پزیشك، چونکە لەسەر یەك مێز پێکەوە نان دەخۆن. دەی هەڵەیە ئیتر، من لە کتێبەکانی داهاتوومدا بە وردی باسی ئەمانە دەکەم، دەبێت ئەم سیستەمانە بگۆڕین، ئەو سیستەمەی ئێستە گیرمان تێیدا خواردووە، ئەمانە تەڵەیە، ئێمە ئەسیر و کۆیلەکانی چاخی نوێین، دەبێت خۆمان لەم سیستەمە سەقەتانە ئازاد و ڕەها بکەین، منیش هەر بۆ ئەم مەبەستە ئەم کتێبەم نووسیوە. بەڵام ئەگەر لەسەر مێزی نانخواردن قسەکان بەم جۆرە بن: "بە ڕاست ئەرێ ئەو

نەخۆشە چی لێهات؟ گوتیان دەرمانێکی تازە هاتووە پیشانی دکتۆر فلانیشماندا، پرۆفیسۆر فلانیش وایگوت، بەو دەرمانە باشتر بوو، بەلام دەبێت ئەم نەخۆشییە لە نێو بەرین.." سبەینێ ئەو منداڵە دەبێت بە پزیشک.

لەسەر مێزی نانخواردن خەریکین قسە دەکەین، بە ڕاست کاکە ئەو زەوییەت کڕی؟ بەڵێ کڕیم، زۆر باشە پارچەیەك بۆ کوڕەکەم و پارچەیەکیش بۆ کچەکەم بکڕە، کوڕم پارەکانت کۆ بکەرەوە با زەوییەکت بۆ بکڕم.. ئەو منداڵە هەر لە ئێستاوە دەچێتە بواری موڵك و بازرگانی و سامانەوە. چونکە بەم قسانە خەریکیت پرۆگرامی بۆ دادەنێیت، ئێمە پرۆگرامیان بۆ دادەنێین. کوڕەکەم شوێن پارە و سامان مەکەوە ماڵی دنیا هیچ نییە..

ئێمە هاوکارێکمان هەیە لە کۆمپانیا دەیگووت من هەر کارێك دەکەم شکست دەخۆم تیایدا، نازانم بۆ ئەوەندە بێ شانسم؟! منیش گوتم: نا من وەکوو تۆ بەو شێوەیە بڕوام بە شانس نییە، گوتم: پارە لای تۆ یانی چی کاکە؟ گوتی: پارە خۆشبەختی ناهێنێت، ئەوە گوومانی تیا نییە! گوتم: دەی خوا ڕەحمت پێ بکات، تۆ نابیت بە فرۆشیار.

بۆچی هەرکاتێك باسی پارە دەکەین، چوار کەسی بێ بەخت و ناڕەحەت دێتە بەرچاومان؟! ئەوەندە ژنان و پیاوانی چاکەکار و خێرخواز لەم دنیایەدا هەن سەرچاوەی خێرن. قوتابخانەیان

دروستکردووه، نەخۆشخانە، کتێبخانە، خانوو.. سەیرکەن چەندە بنکەی خێرخوازی بوونی هەیە، ئەمانە کەسانی ساماندار ئەنجامی دەدەن، بەڵام ساماندارێك کە بە ڕق پێی نەگەیشتووە، بە ئاشتی و بە ئارامیی بە متمانە و بە ڕێز لە خۆگرتن بووە.کەواتە ئێستا دەزانیت بۆچی پارەکانت خەرج دەکەیت، چونکە پێناسەی پارە لە زیهنتدا ئەوەیە کە من کەسێکی چەپەڵم، من کەسێکی پیسم، من خوێنی کەسێکم خواردووە..

پیاوێك هەیە بەناوی "بیل گەیتس"ە، ئەم پیاوە بۆ پارە پەیداکردن هیچ کەسێکی ئازار نەداوە؟ هیچ کات ئەم پیاوە بۆ پارە گوێچکەی کەسێکی نەبڕیوە؟ ئەو لە هەر چرکەیەکدا، (٢٥٠) دۆلاری ئەمریکی دەستدەکەوێت، واتا ئەگەر هەزار دۆلاری لە دەست بکەوێتە خوارەوە و بیەوێت بنوشتێتەوە و هەڵیبگرێتەوە زیاتری دەستدەکەوێت!! ئەم پیاوە ڕۆژانە (بیست ملیۆن دۆلار و حەوت و پۆینت هەشت ملیارد) دۆلاری دەستدەکەوێت! ئەمە ئینسانێکە، ئەمریکا نزیکەی (پێنج و پۆینت شەست و دوو هەزار ملیار دۆلار) قەرزارە، بیل گەیتس بە تەنیا دەتوانێت لە ماوەی دە ساڵدا هەموو قەرزەکانی ئەمریکا بداتەوە، (واتە بە تەنیا کەسێك دەتوانێت قەرزی گەورەترین وڵاتی دنیا بداتەوە،) ئەو دەتوانێت بە هەر کەسێك لە جیهاندا پانزە دۆلار بدات و دیسان پێنج ملیۆن دۆلاری لە گیرفاندا بێت! واتە

هەموو تاکێك پانزە دۆلاری بەردەکەوێت. ئێستا ئێوە سەیری ئەم ژمارانە بکەن، ئەڵبەتە بیل گەیتس ئەگەر هەزار دۆلاری لێبکەوێت ئیهمالی ناکات، ئەگەر ئیهمالی بکردایە ئاوا سامانداری نەدەبوو. باوەڕ بکەن هەموو شتێك ڕێی تێدەچێت، بیل گەیتس کەسێك بوو کە زانکۆی بەجێهێشت و هاتە دەرەوە، چونکە نەیدەزانی مامۆستاکان چی دەڵێن، بەڵام بە بیرۆکەیەکەوە هاتە دەرەوە، زۆر بە هۆشیارانە هاتەدەرەوە، دەزانن بیل گەیتس چیی کرد؟ ئەوکارەی کرد کە دەبێت هەموومان بیکەین و وڵاتەکەشمان ئەنجامی بدات، بیل گەیتس شێوازی بەڕێوەبردنی لە جیهاندا گۆڕی، ئەو کارەی ئەو بە تیۆری هەبوو بەڵام ئەو ئەنجامیدا، بەر لە ئەو زۆربەی بەڕێوەبردنەکان وەهابوو کە منی بەڕێوەبەر دەبێت هەموو شتێك لە ژێر دەستەکانم باشتر بزانم تا بتوانم بەڕێوەبەر بم، بەڵام بیل گەیتس هات باشترین و بلیمەتەکانی دامەزراند، هەرکەس کە بۆ بیل گەیتس کار دەکات لە بواری خۆیدا پلە یەکە و هەزاران ئەوەندەی بیل گەیتس شت دەزانێت، هونەری بیل گەیست ئەوەیە توانا و لێهاتووییەکان بەڕێوە دەبات، ئەوەك خۆی هەمووی بێت، هیچ کات مەترسە لەوەی ژێردەستەکەت لە خۆت زیاتر بزانێت، لەوە بترسە کە متمانە بەخۆبوونی بەڕێوەبردنت نەبێت، لەو کاتە بترسە کە نەتەوێت کەسانی تر بدرەوشێنەوە و تەنیا بتەوێت خۆت بدرەوشێیتەوە،

ئەوسا فاتیحە بۆ خۆت بخوێنە، لێگەڕێ هەمووان لە تەنیشتدا بدرەوشێنەوە، تۆ سوودمەند دەبیت.

یەکێك لەو شتانەی کە لە منداڵیدا بە ئێمەیان گوتووە ئەمەیە: "کوڕەکەم، کچەکەم، پاشەکەوت بکە بۆ ڕۆژی ڕەش"، ئێوە دەزانن لە ناخوودئاگاتاندا ئەگەر پارە بۆ ڕۆژی ڕەش کۆ بکەیتەوە، کاتێك پارەکەت زۆر بوو، دەڵێیت باشە بۆچی ڕۆژی ڕەش نایەت؟! هەر خۆت ڕۆژێکی ڕەش بۆ خۆت دروستدەکەیت و هەموو پارەکەت لە دەست دەدەیت! هەر بەم ئاسانییە. بۆیە هیچ کات، هیچ کات، بۆ ڕۆژی ڕەش پارە و سامان کۆمەکەرەوە، کۆیبکەرەوە بەڵام بۆ ڕۆژی خۆشی، بۆ چێژی زیاتر، بۆ ڕێزی زیاتر، بۆ متمانەی زیاتر، بۆ خزمەتی زیاتر.. پارە کۆبکەرەوە بۆ ئەوەی ئومێدت هەبێت و خۆشتر بژیت، باشتر بژیت و باشتر خزمەت بکەیت.

ئێمە شێوازی بیرکردنەوە و شێوازی بەڕێوەبردنی پارەمان وەك دایك و باوکمانە تا کاتێك کەپیی بزانین و ڕاییبگرین و بیگۆڕین، ئەوانەی کە تەماعیان هەیە و هەرچی پارە پەیدا دەکەن و تێر نابن، هی ئەوەیە دڵەڕاوکێیان هەیە، پارە ئارامییان پێدەبەخشێت، هەرکاتێك بیانەوێت پارە خەرج بکەن هەستدەکەن دڵنیایی لە دەست دەدەن، دەلەرزن، شەشسەد تاپۆی هەیە، لە سەیرکردنیان چێژوەردەگرێت، ئارامی پێدەبەخشێت: ئۆخەی.. چونکە

دڵەڕاوکێی هەیە، هیچ کات پارە، متمانە و ڕێز لە خۆگرتنی بۆ ناهێنێت.

من کەسانێکم دەناسی کە خاوەن ماڵەکەمان بوون، خاوەنی ئەو مولکەبوون کە ئێمەی تێیدا بووین، ئیوەڕوان دەچوون لەگەڵ خزمەتکارەکەیاندا نانیان دەخواردچونکە پارەیان نەبوو.

هەندێك كەس هەن دەڵێن من ئیش بکەم خەڵك بیخوات؟ من ئیش بکەم تا باج بە دەوڵەت بدەم؟ لە کەنەدا لەم قسانە زۆر دەکرێت، یەکێك دەڵێت من دەتوانم مانگانە یەك ملیۆن دۆلار پەیدابکەم، دەڵێن ئێوە دەزانیت دەبێت مانگانە چەندێك باج بدەیت؟ دەڵێت دەی باشە من دوو ملیۆن پەیدا دەکەم، نیوەی بۆ خۆم دەمێنێتەوە. بەڵام هەیە ئەم بۆ ئەوەی کەسانیتر هیچیان دەستنەکەویت، خۆیشی دەکوژێت، خۆیشی لەنێو دەبات، وەختێك ئاوا بیر بکەیتەوە، پارە دەبێت بە ڕق! چونکە دەتەوێت کەسێك تەمبێ بکەیت، کاتێك دەتەوێت کەسێك تەمبێ بکەیت، خۆیشت نابیت بە خاوەنی هیچ شتێك.

بەڵام جۆرێکیتر بەرنامەدانانمان هەیە ئەویش لە جۆری بەرنامەدانانی ڕووداوەکانە، بۆنموونە ڕووداوێك ڕوو دەدات و کاریگەریت لەسەر دادەنێت، مەرجت بۆ دادەنێت، من نموونەی خانمێکی ئەورووپیم لایە بۆ ڕوونکردنەوە ئەمەتان بۆ باس دەکەم؛ چیرۆکەکە بەم شێوەیەیە: کە خانمێکی پەرستار دوای بیست ساڵ

نیشکردن خاوەنی هیچ شتێك نییە، دەستی بەتاڵە، هەمیشەش نیگەرانی ئەوەیە ئەگەر لەو نیشە دەریبکەن چی ڕوو دەدات، (ژیانی زۆربەشمان هەر وایە) پاشان لە چەند سیمینارێکدا بەشداری دەکات، ئەو سیمینارانەی من بەشداریم تێداکردن، ئەویش بەشداریی تێدادەکردن، ڕۆژێك بۆی باسکردین گوتی: من تەمەنم هەشت ساڵ بوو لەگەڵ دایکوباوکم چووین بۆ چێشتخانەیەکی چینی، دایکوباوکم شەڕیانکرد، دایکم هەر بۆڵەبۆڵی بوو بۆچی پارەمان نییە، من چۆن ئەم منداڵە گەورە بکەم..؟! سەختە تۆ دەبێت زیاتر پەیدا بکەیت، گوتی: هەروا کە زیاتر دەنگیان بەرز دەکردەوە، لەناکاو باوکم دەستیکرد بە هەناسەبڕکێ و کەوت! گوتی: من سەری باوکمم خستە سەر سینەم و دەمگووت بابە بابە بابە توخوا هەستە هەستە هەستە دەی بابە گیان.. بەکورتی ئیسعاف هات و (سی پی ئار)یان بۆ کرد تا ڕزگاری بکەن.. بەڵام ئەم باوکە لە باوەشی کچەکەیدا مرد! چ شتێك لە مێشکی ئەم منداڵەدا ڕوودەدات؟ پارە، مەرگی باوك، یەکدەگرن، لەوە بە دواوە ژیانی ئەم منداڵ چۆن بووە؟ هەرکاتێك پارە دێتە پێشەوە، مەرگی باوك دێت، باوکی خۆشویستووە کەواتە دەبێت باوکی بخاتە لاوە، لەبەر ئەوە هیچ کات پارەدار نەبوو، پاشان سەیر ئەوەیە پیشەی پەرستاریی هەڵبژارد، چونکە لە نائاگاییدا هێشتا دەیویست باوکی ڕزگار بکات! لە دڵی خۆیدا دەڵێت ئەگەر من

شارەزابوومایە باوکم ڕزگار دەکرد.. سەیرکەن چۆن ئەم ڕووداوە، چۆن ئەم چیرۆکە کاریگەریی لەسەر دانا، لەسەر جۆری ژیانیشی هەم بووە بە پەرستار هەم بێ پارە.. کاتێك کە زانی پارەی نییە و بەختەوەریی نییە و خۆشحاڵ نییە لەبەر ئەم پەیوەندییە هەڵەیەیەی نێوان پارە و مەرگ، پەیوەندی پارە لە مێشکیدا ئەمە بوو: "مەرگ، لە دەستدانی ئەزیزان" زەینی پێی دەڵێت ئەگەر "پارەت دەست بکەوێت ڕەنگە ئازیزێکت لە دەست بدەیت." دەبێت چاکی بکات، کاتێکش ئەم باوەڕەی دۆزییەوە و لێی ئاگادار بوو لەو بازنەیە هاتە دەرەوە، پاشان چی کرد؟ سەرەتا وازی لە کاری پەرستاریی هێنا، (نەوەك پەرستاری پیشەیەکی خراپ بێت، ئەو بەدڵ هەڵی نەبژاردبوو، لە ڕاستیدا پەرستارێکی باشیش نەبوو) هات بوو بە ڕاوێژکاری ئابووری، یارمەتی خەڵك دەدات کە چۆن پارەدار بن، چونکە شارەزاش بوو زۆر سەرکەوتوو بوو، ئەو ئێستا هیچ کێشەیەکی ماددی نەماوە.

تۆیش ئەگەر بێ پارەیت، ئەگەر موحتاجیت، ئەگەر وا بیردەکەیتەوە مایەپووچ بوویت، ئەگەر وا بیردەکەیتەوە تازە پیر بوویت و لە تواناتدا نەماوە.. هەرئەوەندەی کە بیربکەیتەوە و پەیوەندی پارە لە مێشکتدا دروست پەروەردە بکەیت کە من لێرەدا یارمەتیدان دەدەم، دەبینن مێشکتان دەستدەکات (بە بیرکردنەوە، هەستکردن، ڕەفتار) چونکە هەر ئێستا خەریکن

ئەنجامەکەی وەردەگرنەوە، دەبێت بگەڕێن و لە ناخەوە خۆتان بناسن کە سەبارەت بە پارە چۆن فێرکراون و چۆن بەرنامەتان بۆ دانراوە؟ چ قسەگەلێکم لەسەر مێزی نانخواردن لە دایکوباوکم بیستووە؟ چ شتێك لە قوتابخانە و لە مامۆستاکانمەوە فێربووم؟ پێشەنگی ژیانم کێیە؟ باوکمە؟ دایکمە؟ خاڵمە؟ مامەمە؟ ڕەنگە من مامەیەکم خۆشویستبێت هەژار بووە و نەیویستووە دەوڵەمەند بێت، منیش وەك ئەوم لێدێت..

سەرنجتانداوە ژمارەی خانمە سەرمایەدارەکان زۆرکەمە! ئایا ئەمە لەبەر نەبوونی توانایە؟ نا لەبەر بەرنامە بۆ دانراوەکانیانە، چونکە خانمەکان هەمیشە وا بیردەکەنەوە، واتە وا پەروەردەکراون: کە یەکێکیتر بەرپرسیانە! پارەیان بۆچی دەوێت؟ بۆ دڵەڕاوکێکانیان، بۆ دڵنیابوونیان، ئاڵتوون دەکڕێت، زێڕ دەکڕێت، خانوو دەکڕێت.. بۆ ڕۆژی ڕەش! سەیر ئەوەیە کە زۆربەی خانمەکان تا ڕۆژی کۆتایی دڵەڕاوکێیان هەیە! هەرچەند تەمەنیان زیاتر دەبێت، دڵەڕاوکێیان زیاتر دەبێت، بۆچی؟ چونکە پەیوەندییەکانی بەرنامەکانی زەینیان هەڵەیە، ئەگەر خانمان لە دڵەڕاوکێدا بن، نەوەکانمان لە دڵەڕاوکێدا دەبن، پاشانیش هەموو وڵاتەکەمان لە دڵەڕاوکێدا دەبێت، ئەم گوتەیە زۆر تەواوە کە دەڵێت: (ژن بە دەستێکی بێشکە و بە دەستەکەیتری دنیا ڕادەژەنێت.) پیاوانی

عاقڵ و هۆشیار دەبێت هەلومەرجێك دابین بكەن كە خانەكان ئارامیان هەبێت.

هەر بەهۆی ئەم باوەڕە هەڵاتنەوەیە كاتێك بیر لە پارەدەكەنەوە، توشی دڵەڕاوكێ دەبن، ئەگەر بیركردنەوە لە پارە بچێتە مێشكتانەوە وا دەزانن كەسێكی خراپن، بەهەڵە پێتوایە ئەگەر تۆ بتەوێت دەوڵەمەند بیت وا دەزانیت دەبێت كۆمەڵێك هەژار بن، ئەگەر بیركردنەوە لە پارە بچێتە مێشكتانەوە وا دەزانن كەسێكی ستەمكارن.. بۆیە بیربكەنەوە و پرسیار لە خۆتان بكەن: بۆچی؟! بۆچی پێمدەڵێن دنیا ویست؟ سەیر لەوەدایە كە تێكەڵبوون و قسەكردن لەگەڵ ئەو كەسانەی كە بە هەژاری ڕاهاتوون، دەبێتە هۆی ئەوەی ئێوەش هەژار بكەون! چونكە ئەگەر تۆ بگۆڕێیت بەلای ئەوانەوە گرانە. دیوتانە بۆنموونە كەسێك پلەیەكی گەورە وەردەگرێت لە وڵاتدا پاشان كەسانێك گاڵتەی پێدەكەن.. ئەوكەسە پێشتر پلەیەكی نزمی هەبووە یان هەر كەسێكی ئاسایی بووە.. دەی زۆرباشە، ئەوە نیشانیدەدات كە ئەم كەسە زۆر گەشەیكردووە، ئەمە چ پەیوەندییەكی هەیە؟ ئەوە ڕابردەیەتی، ئەسڵەن ئەوكەسە زۆر هەوڵی كردووە چ پەیوەندییەكی بە ئێستاوە هەیە؟ چونكە هەندێك كەس كاتێك گۆڕان دەبینێت ئازاری دەدات و دەیەوێت نەیبینێت.

من دەمەوێت ئێوە لەو جۆرە کەسانە بن کە ئێستا ڕاهێنانیان لەسەر دەکەین، دەبێت بەرنامەکانمان بگۆڕین، هەندێك کەس بەرنامەڕێژی کراون بۆ شکستخواردن! کەسێك دەناسم کە زۆریش خۆشمدەوێت، ئەو بە یەك ملیۆن دۆلارەوە هات بۆ کەنەدا، دوای دە دوانزە ساڵ، بە هۆی مایەپووچ بوونەوە، کەنەدای بەجێهێشت، وای لێهات تەنانەت نەیدەتوانی خەرجی خێزانەکەیشی بدات! ئەو منی فێردەکرد کە سەهم و کڕینەوە و بازاڕی بۆرسە چۆنچۆنییە.. هەمووی دەزانی، بەڵام سەیر لەوەدا بوو هەرچی سەهم بەرزدەبووەوە دەیفرۆشت و هەرچی سەهم دادەبەزی دەیکڕی، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پارەکانی لە دەست دەدا، لەگەڵ ژنەکەیدا هەمیشە ناکۆکی هەبوو، من پرسیارم لە خۆم کرد: بۆچی ئەمانە وان؟! پاشان پێمگووت: کاکە گیان بەشێك لە پارەکەت بدە بە شوقەیەك تا هیچ نەبێت شوێنێکت هەبێت، بە پاشماوەی پارەکەشت مامەڵە بکە.. لە وەڵامدا گوتی: نا کاکە ئەمانە ناهێڵن، تا ئێمە دوو پول پەیا دەکەین خێرا پارەکەمان دەخۆن، ئەم سەرمایەدارانە ناهێڵن.. هەر بۆیە لە ئەمریکا و کەنەدا پێشنیازت بۆ دەکەن: بگەڕێن بە دوای کەسێکدا کە هەموو ڕۆژێك زەرەر دەکات، ئەو هەر کارێك دەکات تۆ پێچەوانەکەی بکە، هەر بەشێك ئەو دەیفرۆشێت تۆ بیکڕە، چونکە ناخوودئاگای ئەو پڕۆگرام کراوە بۆ شکست و هۆشمەندانەش ئەمکارە ئەنجامدەدات، لوقمان حەکیم گوتەنی:

"ئەدەب لە کێوە فێربوویت؟ لە بێئەدەبانەوە." ئەو کەسە پاشان چووە سەر ئیشێك و تێدا چووە پێشەوە بەڵام دەستیکرد بە شەڕکردن و هێشتاکەش هەندێك لە هاوڕێکانم دەزانن لە هەر کارێکدا پێش بکەوێت و بابەتێك گرفتێك بۆ خۆی دروستدەکات و خۆی تووشی کێشەیەك دەکات، دەڵێی دوژمنی خۆیەتی! بەڕاستیش دوژمنی خۆیەتی، self distruction . من دەمەوێت لێرەدا ئێوە بە بابەتێکی زۆر گرنگ و سەرەکی ئاشنا بکەم تاوەکوو بزانن بۆچی (مەکتەبی کەماڵ) ئەوەندە گرنگە و ئەوەندە بە بایەخە و چەنێك بە شێوەیەکی سادە دەتوانێت یارمەتیتان بدات، ئەویش ئەمەیە: ئەزیزانم کاتێك چووم لە ژیانی ئەم کەسەم کۆڵییەوە، بۆم دەرکەوت ئەو لە گەنجێتیدا منداڵێکی چوار ساڵانی هەبووە کە بە هۆی کارەباوە مردووە، کاتێك دێتەوە بۆ ماڵەوە منداڵەکەی مردووە، لەوەش خراپتر ئەوەیە کە چەند ڕۆژێك لەوەوپێش ژنەکەی پێی دەڵێت ئەم وایەرە ڕووتە، لەوانەیە منداڵەکە دەستی لێ بدات و کارەبا بیگرێت، ئەمیش لەبەرئەوەی ئیشی هەبووە، سەرقاڵبووە، کاتی نەبووە ئەو وایەرە چاك بکات، کاتێك منداڵەکەیان دەمرێت هەم دایکەکە و هەم منداڵەکە دووچاری هەستکردن بە گوناه دەبن، گوناهێکی وێرانکەر، چونکە هەستیانکردووە خۆیان بکوژی منداڵەکەیان بوون، زۆربەداخەوەم بۆیان، ئێستا هەردووکیان شێرپەنجەیانگرت!

خەریکن خۆیان دەکوژن، هەم بە جەستەیی و هەم بە ئابووریی، کەسانێکی زۆر میهرەبان و زۆر خۆشەویستیشن، خۆزگە من بمتوانیبا یارمەتییان بدەم، بەڵام تا کەسێك خۆی نەیەوێت کەس ناتوانێت هیچ کارێك بکات.

خوشکان و برایان، ئەم پیاوە بۆنموونە من ناویان دەنێم: (بەرزان و خانمی هەستی) ئێوەش تەماشایەکی خۆتان بکەن و بڵێن ئایا من بەزان نیم؟ من هەستی نیم؟ ئایا من لە کارەکەمدا سەرکەوتووم؟ بابەتەکە لێرەدایە کە چەنێك خۆتت خۆشدەوێت؟ چەنێك ڕێز لە خۆتدەگریت؟ چەنێك خۆتت قەبووڵە؟ بەرەکەت چەندە؟ ئەمەت لە منداڵیدا پێدەڵێن: سنوورت ئێرەیە پێت زیاتر ڕامەکێشە، ئەمکارانە لە دەستی ئێمە نایەن.. کێ گوتوویەتی لە دەستی ئێوە نایەن؟ باوکم گوتی مرۆڤ دەبێت سنووری خۆی بزانێت، سنووری ئێوە لە کوێدایە؟ سنووری تۆ لە شوێنێکدایە تەنیا خودا دەیزانێت، تۆ سنوورێکت نییە، (سەیرکە لە کوێدایە پایەی مرۆڤ!) جەنابی بیل گەیتس ئەو هەموو پارەی هەیە، مەگەر کێشەیەك هەیە؟ مەگەر مەسەلەیەك هەیە؟ مەگەر کەسی بێزار کردووە؟ تازە من زۆریش خۆشحاڵم، چونکە ئەگەر ئەو بەرنامانەی دانەنایە من گیرم دەخوارد لەگەڵ هەزاران بەرنامەی سەخت و ئاڵۆز، هەموو ڕۆژێك دەبوایە پارەم بدایە و منەتیشم

هەڵبگرتایە، بەڵام ئێستا هەیە، زۆر خزمەتی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی کردووە، خەریکی ئیشی خۆیەتی، ڕکابەریشی هەیە.

چەنێك خۆتت خۆشدەوێت؟ بۆ ئەوەی کە خۆتت خۆشبووێت و ڕێز لە خۆت بگرێت، پێشمەرجێکی هەیە، پێشمەرجەکەیش ئەمەیە: خۆت هەر بەو شێوەیەی کە هەیت قەبووڵ بکە، ڕەشیت، سپییت، باڵابەرزی، باڵا کورتی، قوڵەویت، لاوازیت، قژدرێژیت، کەچەڵیت، شارییت، لادێییت، خوێندەواریت، نەخوێندەواریت، ڕۆژهەڵاتیت، ڕۆژئاواییت، هەرچییەکیت.. هەر بەو جۆرەی کە هەیت (خۆت قەبووڵ بێت، خۆت خۆشبووێت و ڕێز لە خۆت بگرە) ئەوسا شۆڕش دەستپێدەکات، گۆڕان دەستپێدەکات، هەر ئەوەندەی کە خۆت خۆشوویست و لەگەڵ خۆت ئاشتبوویتەوە و عەیبت لە خۆت نەدۆزییەوە دەبیت بە هاوڕێی خۆت! ئیتر مێشکت دەستدەکات بە فێربوون، دەڵێت: مەحموود گیان بەڕاست پرسیارێك : تۆ پێویستت بە هەندێك پارە هەیە؟ بەڵێ.. باشە من بۆت پەیدا دەکەم، خەوتویت هەڵتدەسێنێت دەڵێت ئەمکارە بکە، لەناکاو دەبینیت لە زەوی و ئاسمانەوە نیعمەتت بەسەردا دەبارێت، من پشت بە خوا لە چەند مانگی داهاتوودا سیمینارێك پێشکەش دەکەم بەناوی (ڕازی چرای جادویی) تا بزانن ئێوە چۆن بۆ سەرکەوتن بەدیهێنراون و چەند سادە دەستان بە سەرکەوتن دەگات، ئەو بابەتانەی تا ئێستا سەبارەت بە سەرکەوتن

بیستوتانە، سەبارەت بە خۆشبەختی، سەبارەت بە توانایی.. چەنێك ڕاستن؟ ئەوە گرنگ نییە کەپێتی دەڵێن، گرنگ ئەوە نییە ڕاستە یان نا، گرنگ نییە باوەڕ دەکەیت یان نا، گرنگ ئەوە نییە کاری پێدەکەیت یان نا، گرنگ ئەوەیە کە قەبووڵتە و خۆت بە شایستەی دەزانیت یان نا؟ من پێتاندەڵێم شایستەن، دەبێت چاوەکانمان بشۆرین و بە جۆرێکی تر ببینین.

بۆنموونە: لە سپلێتدا شتێك هەیە سیستەمی پلەی ساردی و گەرمی ڕێك دەخات، ئەگەر بتەوێت ژوورەکەت گەرمتر بێت دەبێت پلەی گەرما بەرزتر بکەیتەوە یان ئەگەر بتەوێت ساردتر بێت پلەی سەرما بەرزتر بکەیتەوە، بۆ ساردی و گەرمی پلەی ژوورەکەت، کێشە لە ئامێرەکاندا نییە، کێشەکە لە سیستەمی گەرمی و ساردییەکەدا نییە، کێشەکە لە کۆنترۆڵی ئامێرەکەدایە، لە دەروونی ئێمەی مرۆڤیشدا کۆنترۆڵ هەیە سەبارەت بە پارە و سەروەت و سامان و هەموو شتێك.. تۆیش خاوەنی گەورەترین و باشترین میکانیزمیت لە دەروونتدا، بەڵام کۆنترۆڵی خۆشبەختیت لەسەر چ پلەیەك داناوە؟ کۆنترۆڵی ژیانی هاوسەریت لەسەر چ پلەیەك داناوە؟ کۆنترۆڵی ڕەفتارت لەگەڵ منداڵەکەت لەسەر چی داناوە؟ کۆنترڵت سەبارەت بە پارە لەسەر چەند داناوە؟ دنیا پڕە لە سامان، جەنابی بیل گەیتس ئەگەر بتوانێت ئەوەندە پارە پەیدا بکات، تۆیش دەتوانیت ئەوەندە پەیدا بکەیت، بەڵام کۆنترۆڵەکەت

دیاریکراوە، بیل گەیتس ئەسڵەن هیچ سنووریّك بۆ پارەپەیداکرن دانانیّت، تۆیش کۆنترۆڵەکەت دیاریکراوە، نمرەکەی کەمە، خەریکیت ڕەقەبیتەوە لە سەرما، لەکاتیّکدا ژێرزەمینەکەت پڕە لە سوتەمەنی، پڕە لە مۆتۆری بەهێز، پڕە لە ئامێری بەهێز، بەڵام کۆنترۆڵەکەت لەکارکەوتووە، چاکی بکەرەوە، ئەگەر زۆر بەرزە نزمی بکەرەوە، عەرەق مەڕێژە ماندوو مەبە..

ئێوە هەرکاریّك دەکەن لەسەر بنەمای بەرنامەکانی مێشکتان دەیکەن، چۆن بەرنامەت بۆ دانراوە؟ دایکوباوك چییانگوتووە؟ کۆمەڵگا چی گوتووە؟ چ کتێبێکت خوێندووەتەوە؟ چ فیلمێکت دیوە؟ لە فیلمێکدا ئەکتەریّك دەڵێت:(گەنجی قارونم ناوێت، ماڵی فراوانم ناوێت، عەلی بیخەم و ئارام..) قارون بەو هەموو سامانەوە خۆی کوشتووە و عەلی بێخەم دەچێتە ناو ڕووبارەکەوە ڕزگاری بکات، چونکە بە ماریفەتە و پیاوی باشە، گۆشتاو دەخوات.. من زۆر داوای لێبوردن دەکەم ئەمانە قسەی پوچن، هەر لە منداڵییەوە لە ڕێگەی تیڤیی و هەنەر و.. ئەم قسە پڕوپووچانەیان خستووەتە مێشکی منەوە، من دەبێت سیوپێنج چل ساڵ زەحمەت بکێشم تاوەکوو لە کۆتوبەندیان بێمە دەرەوە، قارون کەسێکی نەخۆشبوو، پەیوەندی بەمنەوە چییە؟ پەیوەندی بە سامانەوە چییە؟ عەلی بێخەم بە گوتەی خۆی دایکی لەبەر کێشەی ئابووری، لە مێردەکەی جیاببووەوە، پەیوەندی بە منەوە چییە؟

پەیوەندی بە ئێوەوە چییە؟ عەلی هونەرمەندە و لە دوای سەیارەکەیەوە گۆرانی دەڵێت: "کاکی شۆفێر لەسەر خۆبە.." لەگەڵ هاورێکانیدا دەڵێن: "بێپارەیی چەند خۆشە..!" کورە ئاخر بێ پارەیی کەی خۆشە؟! ئەمانە بەهۆی وێناکردن و بیرکردنەوەی هەڵەوەن، دەبێت چاوەکانمان بشۆرین و بەجۆرێکی تر بروانین، ئەمە بیرکردنەوەی ئەوانەیە کە پارەیان بە دڵەراوکێ پەیداکردووە، بە رق پەیدایانکردووە، هەیە ئامادەیە ژنەکەی لە دەست بدات، منداڵەکەی لە دەست بدات، بەس پارەی هەبێت! ئەم پەیوەندیانە هیچیان پەیوەندی ڕاست و دروست نین، من کەسانی سامانداری زۆر دەناسم کە زۆریش پابەندن، ئێوە ڕەنگە باوەڕ نەکەن، پێتانوایە گەورەترین سەرگەرمی ملیاردێر و ملیۆنەرەکانی ئەمریکا چییە؟ دەبێت چی بێت؟ ڕەنگە بڵێن: فێرکردن، بەرزکردنەوەی ئاستی کار، پارەپەیداکرن، خۆشگوزەرانی یان کەشتی و سەیارەی گرانبەها، سەفەر بۆ سەرمانگ و.. هەریەکە و بۆچوونێکتان هەیە، بەڵام ئاماریان وەرگرتوو کە گەورەترین سەرگەرمی ملێۆنەر و ملیاردێرەکانی ئەمریکا ئەوەیە کە بچن لە کافتریاکاندا لەگەڵ هاورێکانیادا دابنیشن قسە بکەن و لەگەڵ نەوەکانیانیشیاندا یاریی بکەن! ئەوە گەورەترین سەرگەرمییانە، ئەم کەشتی و دوورگە کرین و پۆزلێدانانە هی نەدیوبدی و تازەپێگەیشتووەکانە، دواتر دێنەسەری، جیاوازی هەیە لەنێوان

کەسێکدا کە ساماندارە و کەسێك کە پارەی زۆرە، بڕۆن سەیری ژیاننامەی کەسانی سەرکەوتوو بکەن لە ولاتەپێگەیشتووەکاندا، کەسانی سەرکەوتوو و سەرمایەدار، دواتر دێینە سەر پێناسەی ساماندار، ساماندارەکان کەسانێکن کە ژیانێکی زۆر باشیان هەیە، ڕەفتاریان لەگەڵ خێزان و منداڵ و هەمووان‌دا ڕێکوپێکە.

ئێمەیش دەبێت خۆمانمان خۆشبوێت، ئەوەی ئێمە سەبارەت بە پارە و دەوڵەمەندی بیستوومە لە سەداسەد ڕاست نییە، ئێمە دەبێت ئەوشتانە هەڵبژێرین کە بۆ خۆشبەختی و سەرکەوتن یارمەتیمان دەدەن.

یەکێکی تر لەو شێوازانەی کە بەرنامە و پرۆگرامیان بە مێشکمان بەخشیوە سەبارەت بە پارە و سامان، پێشەنگەکان بووە، واتە ئێوە لە زەینتاندا بێنەوەی کە بزانن کەسانێك دەکەن بە پێشەنگی خۆتان کە دەکرێت دایك یان باوك، یان هەردووکیان بێت، ئێمە دەبێت پەیمان بدەین دەست لەم پێشەنگانە هەڵبگرین و بیانگۆڕین.

ئەم بەرنامە و پرۆگرامە زیهنیانەی مێشکمان کە سەبارەت بە پارە و سامان هەمانە و کردوومان بە پێشەنگی خۆمان، هەڵبژاردنی ئەوان بووە، بۆیە دەبێت ئێمە شێواز و پێشەنگێکی

نویّ بۆ خۆمان هەڵبژێرین و باوەڕمان بە خۆمان بێت و خۆمانمان خۆش بوێت.

سەبارەت بە ڕووداوەکانیش هەر وایە، یەکێك شتێکی بەسەرهاتبوو کە خانووەکەی لە دەستدابوو، فریویاندابوو و پارەیان خواردبوو، ئەو کەسە بۆ ئەم مەبەستە هات ڕاوێژی بە من کرد.. بەیادی خۆتانی بهێننەوە ئەم ڕووداوە چ کاریگەرییەکی لەسەر من هەبووە؟ کارگەرییەك کە ڕامبگرێت و بترسم و ئیتر نەجولێم، یاخوود فێرم بکات لەکام ڕێگەیەوە بڕۆم باشترە؟ دەبێت دووەمیان هەڵبژێرین. واتە هەر ڕووداوێك دەبیت پاڵتان پێوە بنێت بەرەو سەرکەوتن، نموونەی جومناستیکەکەتان لەبیر نەچێت، (پاڵەوانانی جومناستیك دەچنە سەرەوە و لە کەوتنە خوارەوەیان سوود وەردەگرن تا کەمێك هێز وەربگرن و دووبارە بێنەوە سەرەوە،) بەڵام من کە ئێستە جومناستیك نیم، ئەگەر لەوسەرەوە خۆم هەڵبدەم، وا دەکەومە سەر زەوی نەتوانم هەڵسمەوە. دەبێت فێربین کەوتن بۆ سەرکەوتن بەکار بهێنین، تۆیش دەبێت هەمیشە کەوتن، بۆ سەرکەوتن بەکار بهێنیت.

بەڵام حەڤدە خاڵ هەیە کە جیاوازی نێوان بیرکردنەوەی سامان و بیرکردنەوە هەژارییە، ڕەنگە لێرەدا کات نەبێت تەواوی ئەم خاڵانەتان بۆ باس بکەم، بەڵام چەند دانەیەکیان کە سەرەکین، بۆتانی باسدەکەم، بۆیە داواتان لێدەکەم بێ سانسۆر تەماشای

خۆتان بکەن، ئەمانە بە سووکایەتی و شتی ناشیرین بەرانبەر بەخۆتان وەرمەگرن، ئەمە جۆرێك تێڕوانینە کە ئەگەر هەتبێت هەژار دەبیت و جۆرێکی ترت هەبێت ساماندار دەبیت.

١- بیرکردنەوەی سامانداری: من نالێم ساماندار و هەژارەکان، ساماندارەکان ئاوا دەڵێن: من ژیانی خۆم دروست دەکەم.

- بیرکردنەوەی هەژاریی دەڵێت: چارەنووس ژیانی دیاریکردووم، واتا: ژیانی دەبێت بە ڕووداو!

بیرکردنەوەی ساماندارانە دەڵێت: من چارەنووسی خۆم دەگۆڕم، من ئایندەم دابین دەکەم..

بیرکردنەوە هەژارانە دەڵێت: من بێ شەنسم، هاوڕێی خراپ نایەڵێت، چاوی پیس نایەڵێت..

ئەو کەسەی بیرکردنەوەی ساماندارانەی هەیە، هۆشیارە و وەك هەڵۆی بەرزەفڕ سەیری ژیان دەکات..

بەڵام ئەوکەسەی بیرکردنەوەی ناشاد و هەژار و داماوی هەیە، لەبنی چاڵی مەزلومییەتدایە و هەمووان بە ستەمکار دەزانێت، هەمووان کاریگەریی خراپی لەسەر دادەنێن، هەمووان خراپەی ئەمیان دەوێت، هەمووان ئازاری دەدەن..

لە کاتێکدا ئەو کەسەی سەرکەوتووە و شادومان و ساماندارە، وەك هەڵۆ بەسەر ژیاندا دەڕوانێت، دەزانێت سبەینێ و دوو سبەی چی دەوێت.. ژیانی پڕ لە ڕووداو نییە.

ئێستا ئەوکەسەی کە هەژارە و ژیانی پڕە لەڕووداو، چەند تایبەتمەندییەکی نێگەتیڤی هەیە، هەمیشە خەریکی سەرزەنشتکردن و بۆڵەبۆڵە، هەمیشە دەڵێت: دایکم، باوکم، سەرۆکەکەم، دەوڵەت، شارەوانی، دراوسێ، ئەم، ئەو.. بۆیە ئاگاداربە هەر کاتێك دەستتکرد بە سەرزەنشت و بۆڵەبۆڵکردن، بزانە کەوتوویتە چاڵی مەزلومیەتەوە، لە نێوچاڵدایت و خەریکیت ئاماژە بۆ دەرەوە دەکەیت، چونکە ئەوەی لە چاڵدایە دەبێت لە دەرەوە یارمەتی بدەن.

ئەوکەسەی کە خۆی بیرکردنەوەی ساماندارانەیە و خۆی ژیانی خۆی دابین دەکات، دەڵێت: من چی بکەم بۆ ئەوەی هاوسەرەکەم ڕازی بکەم؟ من چی بکەم بەرپرسەکەم ڕازی بکەم؟ چی بکەم هاوڕێکەم.. ڕازی بکەم؟ من چی بکەم سەرکەوتووتر دەبم؟

بەڵام ئەو کەسەی کە ژیانی پڕە لە ڕووداو، یان سەرزەنشت دەکات، یان بۆ هەموو شتێك پاساو دەهێنێتەوە، ئەو پاساوەی مێشکی دەیهێنێتەوە بۆ پاراستنی بارودۆخی ئامادەیە، دەی بارودۆخی هەژاریی و بەدبەختی شتێکی باش نییە کە بتەوێ بەرگریی لێ بکەیت! وەرە دەرەوە لێی، بەڵام کەسی بەدبەخت هەر

شەو و ڕۆژ هەر خەریکی پاساو هێنانەوەیە! دەڵێت پارە سوودی چییە، فلان کەس ئەو هەموو پارەی هەبوو.. یاخوود دەڵێت: بابە ئەوانەی کە دەوڵەمەند و ساماندارن یان باوکیان دز بووە یان خۆیان دزن، مەگەر دەکرێت بە ڕێگەی حەڵاڵ ئەم هەموو سەروەت و سامانەت بەدەستبهێنیت؟! خەریکە پاساو دەهێنێتەوە!!

هەرکاتێك بینیت خەریکی پاساو هێنانەوەیت، بزانە مێشکت هەوڵی هاوسەنگیت دەدات، بەڵێ زۆر سوپاس، ڕێگەم بدە هاوسەنگیم تێکچێت، لەبیرتان بێت، ئەگەر هاوسەنگیتان تێکبچێت، بە بارودۆخێکی تازە دەگەن، ئەو بارودۆخە تازەیەش باشترە لەوەی پێشوو.

منداڵ نایەوێت بچێت بۆ قوتابخانە، منداڵ نایەوێت سینەی دایکی بەر بدا، منداڵ نایەوێت ڤاکسینی لێبدەن، منداڵ نایەوێت گەورە بێت، منداڵ نایەوێت تێبگات.. دەی کەیفی خۆیەتی با نیەیوێت، ژیان خۆ ڕاناوەستێت. دەبێت هەمیشە هاوسەنگیت تێکبچێت، ئەمەش شتێکە کە مرۆڤی خاوەن بیرکردنەوەی ساماندارانە ئەنجامی دەدات، ئەوکەسەش کە نایەوێت، هەمیشە ڕادەوەستێت و بارودۆخی خۆی دەپارێزێت و بەرگری لەو بارودۆخە دەکات و دەڵێت: ئاخر من لە کوێی بێنم؟ مەگەر من چەنێك کاتم هەیە؟ مەگەر ژن و منداڵەکانم کاتیان بۆ هێشتوومەتەوە؟ من دایکوباوکم خووێدەوارییەکی وایان نەبوو، من ژنم، من پیرم، من

زۆر گەنجم، ئاخر دەزانیت من خەڵکی لادێم؟ من دەروێشم، من سۆفیم، من فلانم، من فیسارم.. بەردەوام خەریکی پاساو هێنانەوەیە و دەرفەتەکان دەکوژێت. بۆیە ئەگەر دەتەوێت سەرکەوتوو بیت، بەرپرسیارێتی قەبووڵ بکە، بۆ خۆت، بۆ ئایندەت. ئەگەر پارەت ناوێت، کێشە نییە، بەڵام تکایەکم هەیە بێ ڕێزی بە کە سانی ساماندار مەکە. کەسێك کە پارەی دەوێت، مەڵێ پارە پەرستە، مەڵێ لە خودا دوور کەوتووەتەوە..

من ڕۆژێکیان بە باوکی یەکێك لە هاوڕێکانم گوت: کاك فلان من دەمەوێت ساماندار بم، بەڵام لەولاوە دەڵێن ئەگەر ساماندار بیت، لە خوا دوور دەکەویتەوە و.. لەم جۆرە قسانە، گوتی: کێ قسەی وایکردووە؟ گوتی: خوای گەورە سامانداره‌کانی زۆر خۆشدەوێت، هەمیشە دەوڵەمەندەکان بۆ ماڵەکەی بانگ دەکات، ئەو کەسەی پارەی هەیە دەبێت بچێت بۆ حەج، فەرز دەبێت لەسەری، ئەگەر پارەت هەبوو دەتوانیت باجی هەڵەکانت بدەیت، ئەگینا دەچیتە زیندان.. گوتی: "پارە نەك هەر چلکی دەست نییە، زۆریش پاککەرەوەیە." بە هەڵە تاوانێکت کردووە، پارە دەدەیت لێت خۆش دەبن..

ئێوەیش ئەگەر دەتانەوێت شاد و ساماندار بن، دەبێت باوەڕە هەڵەکانت سەبارەت بەپارە و سامان و .. فڕێ بدەنە دەرەوە تا ئازاد و خۆشحاڵ و ساماندار بن، تا وڵاتەکەتان ئاوەدان بێتەوە و

دنیا بکەین بە شوێنێکی باشتر، هیچ سنووردارییەکیش نییە، بۆیە تکایە پاساو مەهێننەوە و سەرزەنشتی کەسانی تر مەکەن و بۆڵەبۆڵیش مەکەن.

هەندێك کەس دەڵێن ئەسڵەن پارە گرنگ نییە. من دەمەوێت پرسیارێکتان لێبکەم: ئێوە بە هاوسەرەکەتان، بە منداڵەکەتان، بە هاورێکەتان، بە بەرێوەبەرەکەتان، بە هەر کەس کە لێتانەوە نزیکە، لە بەیانییەوە تا ئێوارە پێی بڵێ تۆ بەلای منەوە زۆر گرنگ نیت، بوون و نەبوونت جیاوازی نییە.. چی روو دەدات؟ دەڵێت بە جەهەنم، دەرۆم، وایە ئیتر، هاوسەرەکەت زویر دەبێت و دەروات، هاورێکەت زویر دەبێت و دەروات، دەی باشە لە بەیانییەوە تا ئێوارە بە پارە بڵێ من گرنگیت پێنادەم، چی بکات؟ بێت دەست و پێت ماچ بکات؟ دەی دەروات ئیتر، دەبێت گرنگی پێ بدەیت.

بۆنموونە: ئەگەر من یەك ریاڵ لە دەست بکەوێتە خوارەوە، دەبێت هەڵیبگرمەوە یان نا؟ رەنگە هەندێکتان بڵێن نا هەڵی مەگرەوە، ئەوەچییە، خۆ پارە نییە.. بۆچی نابێت هەڵیبگرمەوە؟ کاتێك سوکایەتی بە یەك ریاڵ دەکەیت، سوکایەتیت بە پارە کردووە، یەك ملیۆن تمەن، دەملیۆن ریاڵە. ئەگەر من بڵێم: من گرنگی بە مرۆڤ نادەم، بەلام تۆم خۆشدەوێت، دەپرسیت چۆن گرنگی بە من دەدەیت، لە کاتێکدا تۆ گرنگی بە مرۆڤەکان

نادەیت؟! یان بڵێم من ئەسڵەن باوەڕم بە خەڵکی ئەم وڵاتە نییە.. بەڵام تۆ شتێکی تریت! کەسێك کە گاڵتە بە نەتەوە و مێژووی گەلەکەی خۆی بکات، بە هەمووانی دەکات، چونکە لقی ژێرخۆی دەبڕێتەوە. پارە پارەیە و دینار دینارە و دۆلار دۆلارە.. ئەگەر دینارێکت لێکەوتەخوار دەبێت گرنگی پێ بدەیت، تاوەکوو گرنگی بە پارە بدەیت، مەڵێ پێم دەڵێن ڕەزیلە.. دێینە سەر ئەوەش، ئەگەر گوێ بە قسەی ئەوانیتر بدەیت ساماندار نابیت، خەڵکی چی دەڵێن با بیڵێن، تۆ کاری خۆت بکە، هەندێك کەس هەن هەمیشە بۆڵەبۆڵیانە تۆ کارت بەسەریانەوە نەبێت.

یەکێکی تر لەو کارانەی دەیکەین سکاڵاکردنە، هەندێك کەس هەر بۆڵەبۆڵ دەکەن، ڕخنە لەم دەگرن، ڕەخنە لەو دەگرن، سکاڵا دەکەن.. من دەمەوێت ڕاهێنانێکتان پێ بڵێم، ئەم ڕاهێنانە تەنیا بۆ چل و هەشت سەعات ئەنجامی بدەن، بەڵێنتان پێدەدەم دوای ئەو چل و هەشت سەعاتە هەست دەکەن لە باشترین ڕۆژەکانی ژیانتان بەسەر دەبەن، ئەو ڕاهێنانەش ئەمەیە: هەر لە ئێستاوە بۆ ماوەی چل و هەشت سەعات، بۆڵەبۆڵ مەکەن. بۆ هیچ شتێك بۆڵەبۆڵ مەکەن، هەرگیز مەڵێن ناکرێت، تەنیا بۆ ماوەی چل و هەشت سەعات بۆڵەبۆڵ مەکەن، نە لەدەست زەوی، نە لەدەست ئاسمان، نە لەدەست خۆتان، نە لەدەست ئەوانی تر.. سەیرکەن چەند کارێکی قورسە! چونکە بەیانی تا ئێوارە خەریکین بۆڵەبۆڵ

دەکەین! ئەوکەسەی بەیانی تا ئێوارە بۆڵەبۆڵ دەکات هیچی بە هیچ نابێت، چونکە ئێوە تەنیا یەك بیرکردنەوەتان هەیە، یەك وزەتان هەیە و یەك کاتیشتان هەیە. ئەگەر ئەمەشت تایبەت کرد بە بۆڵەبۆڵ، ئیتر وزەت پێ دەمێنێت؟ کاتت بۆ دەمێنێت؟ بیرکردنەوت بۆ دەمێنێت؟ نا، ئەو کات ناتوانیت ساماندار بیت، کاتێك بۆڵەبۆڵ دەکەیت. ئەوکەسەی بۆڵەبۆڵ دەکات هەرگیز ساماندار نابێت، ئەوکەسانەی پاساو دەهێننەوە ساماندار نابن، ئەوکەسانەی سەرزەنشت دەکەن ساماندار نابن.. هەر بەم ئاسانییە! کێ ساماندار دەبێت؟ ئەوکەسەی بیر لە سامانداربوون دەکاتەوە، کێ خۆشبەخت دەبێت؟ ئەوکەسەی بیر لە خۆشبەختی دەکاتەوە، کە بیرکردنەوەت لای خۆشبەختی بوو، هەست بە خۆشبەختی دەکەیت و پاشان ڕەفتاریشت وەکوو خۆشبەختەکان دەبێت. بۆ ئەوەی باش لە بیرتان بمێنێت وەکوو پیتی زێتی ئینگلیزی وایە Z، پیتی زێت لە سەرەوە دەستپێدەکات و لە خوارەوە کۆتایی دێت، ئەگەر لە خوارەوە ناڕەحەتیت، بچۆرەوە سەرەتای هێڵەکە، واتا ئەگەر لە ژیانت ناڕازیت بگەڕێوە لە بیرکرنەوەکانتەوە دەستپێبکە، لەوێوە دەست پێ بکە. بۆڵەبۆڵ مەکە، گلەیی مەکە، سکاڵا مەکە، پاساو مەهێنەرەوە، باسی مەکە بۆچی و چۆن بەدبەخت بوویت.. کاتێك خەریکیت بیرت تەرخان دەکەیت بۆ ئەوەی کە چی بوویت و چیت لێهات و چۆن

بەدبەخت و مایە پووچ بوویت، من چیم دەکرد و چۆن بووم و وام دەکرد و وام لێهات.. ئێستا دەستدەکەیت بە باسکردنی ڕابردوو: من بەدبەخت بووم، من بێچارەبووم، ناوابووم، ئاوام لێهات، هەرچی هەوڵمدا نەکرا، نەمتوانی.. ئێستا کەیە؟ ئایندەی ئەوسایە! کەواتە بەم بیرکردنەوە و قسە و ڕفتارانەت، ئایندەت بۆ ئێستا گواستەوە! ئێستا تێگەیشتیت؟! کەوابوو بیری خراپ مەکەوە، بۆڵەبۆڵ مەکە، سەرزەنشت مەکە، لۆمە مەکە.. ئەگینا ڕابردووت بۆ ئایندەت دەگوازیتەوە، لە شوێنێکدا دەبێت ئەمە ڕابگریت، ڕابردوو ڕابورد، ئێستا ئێستایە، لە ئێستاوە بیرکردنەوت بگۆڕ و بەبەرنامە و ئامانجەوە بڵێ: من ئەم بەرنامەیەم هەیە، ئەمکارە دەکەم، بیر لە سامان دەکەمەوە، بیر لە خۆشبەختی دەکەمەوە، بیر لە هاوکاری دەکەمەوە.. ئایندەشت وای لێدێت، ئایندەت لەدەستی خۆتدایە، ئەی ئەو گەنجانەی نیگەرانی ئایندەی خۆتانن، ئایندەت خۆت دروستی دەکەیت، ئەوەك دەوڵەت، ئەوەك باوکت، ئەوەك دایکت.. دەتوانن دروستی بکەن ئەگەر ڕێگە بدەیت، هەمووان دەتوانن ژیانی تۆ دروست بکەن ئەگەر ڕێگە بدەیت، ئایندە و ژیانی تۆ هیچ کەس ناتوانێت دروستی بکات جگە لە خۆت، ئایندە و ژیانت بە دەستی خۆتە، ئەمەش کارێکی ئاسان نییە و زۆر سەختە، چونکە بەرپرسیاریی تیایە، مرۆڤ ئەگەر خۆی کارێك بکات ناتوانێت بۆڵەبۆڵ بەسەر

کەسدا بکات، چونکە خۆی بەرپرسیارە، بەڵام ئێمە وا ڕاهاتووین هەمیشە حەز دەکەین هەڵەکانی خۆمان بخەینە گەردنی ئەم و ئەوەوە.

بیرم دێت من منداڵ بووم، ئێمە خێزانێکمان هەبوو، هەموومان پێکەوە بووین، پور و خاڵۆژن و هەموویان.. لە خێزانەکەماندا من دەمبینی ئەم خانمانە، لە دوو بواردا پێکەوە ڕاوێژ دەکەن بۆ نموونە یەکێکیان دەیگوت: مینا گیان، تامێکی ئەو چێشتە بکە بزانە تامی چۆنە؟ منیش لە دڵی خۆمدا دەمگوت سەیرە ئەمانە خۆ چێشتی دەستی یەکیان بەدڵ نییە، چۆن دەپرسێت تامی چۆنە؟ یەکێکیتریشیان بەرگدوورین بوو، بۆنموونە دەیگوت: فەخری گیان، ئەم پارچەیەی لێ بیڕم باشە؟ ئەمەش بۆ ئەوە بوو، ئەگەر سوێر بوو بڵێت سەیرکە مینا گیان تۆ وتت، ئەگینا من خواردنەکەم باش دەردەچوو.. وای ئەم قوماشە چۆن خەسار بوو، خۆزگە بە قسەی تۆم نەکردایە فەخری.. هەمووی خەتای تۆ بوو.. واتا بەشوێن بیانوویەکدا دەگەڕان..

تۆییش بۆ ئەوەی سەرکەوتوو بیت، بەشوێن بیانوودا مەگەڕێ، هەڵەتکرد، بڵێ هەڵەم کرد و بەرپرسیارێتییەکەی قەبووڵ بکە و دووبارە دەستپێبکەرەوە، ئاواهی ساماندار دەبیت، ئەگینا بێچارە دەبیت، کات و فکر و وزەت، لەو کارانەدا بە فیڕۆ دەدەیت کە

هیچ ئەنجامێکی باش و دروستیان نییە و بە پێچەوانەوە وات لێدەکەن بە دواکەوتوویی بمێنیتەوە.

ئەم شێوە بیرکردنەوە و بۆڵەبۆڵکردنە، لەبیرتان بێت، دوژمنی سەلامەتیتانە! دوژمنی تەندروستیتانە، دوژمنی خۆشبەختیتانە، بە بۆڵەبۆڵکردن و پاساوهێنانەوە دڵت ناو دەخواتەوە، بەڵام فکر و وزەت چڕ دەبێتەوە لەسەر شتی بێ ئاکام، ئێمە یاسایەکمان هەیە بەناوی یاسای (ئیکس پێنشن) واتە یاسای (بەرفراوانبوون یان تەشەنە سەندن)، ئەگەر هەرشتێك بیرکردنەوەتی لەسەر چڕ بکەیتەوە، ئەو شتە دەشەنە دەسێنێت و فراوان دەبێت، بەردەوام زیاد دەکات، لەسیمیناری (بۆچی دەبێت چاوەکانمان بشۆرین)دا، زیاتر ئەم بابەتەمان ڕوونکردووەتەوە، تەماشای بکەن، ئەگەر کاتێك من بیر لە شتێك بکەمەوە، ئیتر ناتوانم سەیری شتێکی تر بکەم، من بمەوێت سەیری پێش خۆم بکەم، ئیتر ناتوانم سەیری دوای خۆم بکەم، ئاگام هەر لای پێشەوەیە.

کەواتە ئێوەش بیر لە شتانێك بکەنەوە و تەرکیز بخەنە سەر شتانێك، حەزتان لە شتانێك بێت، کە لە قازانجتان بێت، کە ساماندارتر و شادومانترتان دەکات. کاتێك بۆڵەبۆڵ دەکەیت لەسەر شکستکانت چڕ دەبیتەوە، لەسەر عەیبەکان چڕ دەبیتەوە، لەسەر کەموکورتییەکان.. کاتێك من خەریکم بە شوێن

کەموکورتی هاورێکەم یان هاوسەرەکەم دا.. دەگەڕێم، بڕەو بە چ شتێك دەدەم؟ بە پەیوەندی خراپ!

خوشکان و برایان، پێشنیاز دەکەم: ئەگەر پێتکەوە، پەیوەندییەکی باشتان نییە، قەڵەم و کاغەزێك هەڵگرن و سێ بۆ پێنج خاڵی باشی هاوسەرەکەتان، هاوبەشەکەتان، هاورێکەتان.. بنووسنەوە و وەك حەپێك، بەیانی و نیوەڕۆ و ئێوارە ، ڕۆژی سێجار بیخوێننەوە، بزانە دوای چل و هەشت سەعات یان دوای یەك هەفتە چەنێك گۆڕانی باش لە ژیانتاندا ڕوو دەدات! ئەگەر لە کارمەندەکەت نارازیت، شتە باشەکانی بنووسە و بیانخوێنەرەوە، بزانە چی ڕوو دەدات؟!

ڕۆژێکیان بەیانی لە ڕادوێوە گوێم لێبوو چاوپێکەوتنیان لەگەڵ کەناسێکدا دەکرد، گوتی: دەتوانیت پێمان بڵێیت تۆ ئیشت چییە؟ ئەویش گوتی: من پاککەرەوەم، گوتی: تۆ کرێکارێکی بەڕێز و زەحمەتکێشی شارەوانیت.. ئیشت چییە؟ گوتی: من کەناسم، ئیشم پاککردنەوەیە، خۆڵ و خاشاك کۆدەکەمەوە.. پێشکەشکارەکەش هەر هەوڵیدەدا ناوێکی جوانی پێبدات.. من دەمویست پێیبڵێم: کاکی بەڕێز، تۆ وا بیردەکەیتەوە کەناسی و پاککردنەوە پیشەیەکی خراپە، ئەم بیرکردنەوەیەش هەڵەیە، ئەگەر پاککەرەوەیەك کارەکەی خۆی خۆشبوێت و بە باشی ئەنجامی بدات کەسێکی شەریفە، هێندە ڕێزی هەیە کە باڵاترین پۆستی وڵات

هەیەتی، ئەمە بیرکردنەوەی خۆتە کە سێبەری بەسەرتا هەڵداوە، ئێمە پێمانوایە ئەگەر پێی بڵێین کەناس یان پاککەرەوە یان فلان، ناونیشانێکی خراپە، ئەسڵەن شتی وا نییە، خەریکین بیرکردنەوەکانی خۆمان دەگوێزینەوە، هەر کاتێك چوویتە سەر جادە و سەیارەیەکی جوانت بینی نزا بۆ خاوەنەکەی بکە، بڵێ خوا زیاتری پێبدات، بڵێ ئافەرین، خوا پێی ڕەوابینێت چ توانایەکی هەیە، چ سەیارەیەکی جوانی پێیە.. یان ئەگەر چوویتە ناو خانوویەکی جوان و بینیت زۆر جوانە، لەبری حەسوودی وەوەی ببەیت بە خاوەنەکەی، بڵێ واو زۆر جوانە.. ئەمەت چۆن دروستکردووە، ئەمەت لە کوێ کڕیوە؟ ئەگەر منیش بمەوێت خانوویەکی وا دروستبکەم دەبێت چی بکەم؟ دەکرێت منیش فێر بکەیت؟ ئەوکات ساماندار دەبیت! چونکە مێشکت ناتبات بۆ شوێنێك کە زیانت بەرکەوێت، کاتێك بە چاکە و بە ڕێزەوە سەیری دەوڵەمەندتکرد و ویستت شتی لێوە فێربیت، مێشکت دەڵێت ئەگەر تۆیش بەمە بگەیت ئەوانیتر ئاوا لێت دەڕوانن، ئەوجا دەوڵەمەند دەبیت، هەر بۆیە دوعا بکەن، ڕێز بگرن، بە پێچەوانەوە ڕق و کینە دەرمەبڕن، حەسوودی مەبەن، جنێو مەدەن، چونکە ڕێگەی ساماندارbوونی خۆتان بە دەستی خۆتان دادەخەن، دڵنیام ئێوەش دەبن بە سامانداریکی زۆر دەست و دڵ باش.

هەندێك كەس پێیاندەڵێیت حەز دەكەیت ساماندار بیت؟ دەڵێت دەمەوێت ساماندار بم، بەڵام سامانداریێكی شەریف، دەی باشە كێ پێیگوتوویت سامانداربوون یەكسانە بە بێشەرەفی؟ بۆچی وابیر دەكەیتەوە؟! ئەمە لە مێشكماندایە، ئەمانە ئەو گژوگیایانەن كە دەبێت بژار بكرێن.

٢- كەسانی ساماندار، لەگەڵ كەسانی سەركەوتوو و سامانداردا تێكەڵ دەبن و هەڵسوكەوت دەكەن..

- هەژاران، لەگەڵ هەژاران و كەسانی نێگەتیڤدا دەگەڕێت..

ئەمە زۆر ڕاستە، بۆچی؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر من بیركردنەوەی هەژارانەم هەیە بچمە ناو سامانداره‌كانەوە و هەمیشە هەست بە زەبوونی دەكەم و دەڵێم: من نیمە، من نیمە.. بیركردنەوەی هەژارانەیە، كەواتە لەگەڵ كەسێكدا دەگەڕێم كە لە ئاستی خۆمدا بێت. هەر بۆیە بەڕێوەبەرێكی ناشایستە، هەمیشە كەسانێكی ناشایسەی لە ژێر دەستدایە، بۆچی؟ بۆ ئەوەی بتوانێت بەڕێوەبەرێتی بكات.

بەڵام ئەگەر وەك (بیل گەیتس) بیربكاتەوە دەبێت هەرچی كەسە بە تواناكانە بهێنێت، هەرچی كەسی لێهاتووە بیهێنێت، بۆ

ئەوەی شتیان لێوە فێربێت و گەشە بکات، چوکە نامانجی گەشەی ڕێکخراوەکەیەتی.

من نموونەیەکم هەیە با لێرە بیهێنمەوە: من بابە گەورەم خوا لێی خۆش بێت، کەسێکی نەرم و نیان بوو و زۆریش لاواز بوو، یەکپارچە ئێسقان بوو، کوڕەکەی کە خاڵی من بوو، وەرزشکار بوو، ئەوکاتە لە زۆرانخانە زۆرانبازی دەکرد و بە تواناش بوو، منیش منداڵێکی بچووك بووم، ڕۆژێکیان بە باوکی گوت: بابە گیان حەزدەکەم بێیت بۆ زۆرانخانەی فلان، من لەوێم.. بە کورتی ئێمەیش ڕۆشتین و منیش منداڵبووم و دەستی بابەگەورەم گرتبوو، کاتێك گەیشتین، لەناکاو کەسێك لە زەنگەکەی دا و گوتی: سڵاوتان لێبێت.. پاڵەوانەکان بە هەیبەت و بە تواناوە هاتن، منیش زۆر بە لامەوە خۆشبوو، بابەگەورەم لە تەنیش پاڵەوانەکانەوە بە جەستەیەکی لاوازەوە دانیشتبوو، بابەگەورەم ئەهلی شیعر و ئەدەبیات بوو و دەنگێکی زۆر خۆشی هەبوو، پاشان ئێمە دانیشتین و ئەوانیش ویستیان ئەوپەڕی ڕێز لە باپیرم بگرن، سینییەك گۆشتاویان هێنا و گوتیان: کاك حاجی فەرموو پاشان خۆت ڕووت بکەرەوە، باپیرەیشم بە زاراوەی خۆی گوتی: زۆر سوپاس کاکە گیان دەستانخۆش بێت، گوتی: کاك حاجی نابێت فەرموو وەرە مەیدانەوە، ویستی بە زۆر بیبات، باپیرم گوتی: نا ڕۆڵە گیان نا.. هەر زۆریان لێکرد کە خۆی ڕووت بکاتەوە، گوتی:

مەگەر من لەگەڵ ئێوەم نییە؟! دەڵێم نا، دەیبڕۆن ئیتر، ئەوانیش یەکسەر کۆڵیاندا و گوتیان: ببورە ببورە و ڕۆیشتن. لەو کاتەدا کە منداڵ بووم گوتم: بابەگەورەم چەند توندوتیژە! چەندە ساردوسڕە! خۆ ئەمانە دەیانەوێت چاکەی لەگەڵ بکەن، هاتوون ڕێزی لێبگرن.. بۆچی شەڕیان لەگەڵ دەکات؟! (گوتمان پرسیار لە مێشك گیر دەبێت) ئەم پرسیارە لە مێشکی من گیرببوو، پاشان بیرم کردەوە: گوتم باشە ئەگەر باپیرم خۆی ڕووت بکردایەتەوە هەر پێست و ئێسقان بوو.. لەبەردەم ئەو هەموو پاڵەوانە ئەگەر میلێکی بەدەستەوە بگرتایە و بیویستایە وەك ئەوان هەڵی بسوڕێنێت ئەندام و لەشولارێکی وای نەبوو تا نمایشی بکات، تومەس لەبەر ئەمە بوو خۆی ڕووت نەدەکردەوە، بۆیە توڕە دەبوو.. چونکە خۆی بەراورد دەکرد.

من پێشنیار دەکەم: هەرکات داوایان لێکردن بڕۆنە مەیدانەوە، بۆچی؟ بۆ ئەوەی ئازار بچێژیت، بۆ ئەوەی هاوسەنگیت تێك بچێت و ئیشەڵڵا بچیتە شوێنێکی باشتر، بۆچی دەتەوێت هەر وا خۆت بهێڵیتەوە؟ بڕۆ بۆ لای ئەدیبەکان، بڕۆ بۆ لای هونەرمەندەکان، بڕۆ بۆ لای وتاربێژەکان، بڕۆ بۆ لای کەسانی تێگەیشتوو، بڕۆ بۆ لای سیاسەتمەدارەکان، بڕۆ بۆ لای کەسانی سەرکەوتوو و ساماندار.. ئەوکاتە بزانە چەند کەم وکورتیت هەیە! حەزی فێربوون لە گومانەوە لە دایك دەبێت، کەسی هەژار لەگەڵ کەسانی دۆڕاودا

دەگەڕێت بۆ ئەوەی پاساو بۆ هەژاری و شکستەکانی بهێنێتەوە و بڵێت: بە ڕاستی ژیان سەختە، هەلومەرج زۆر نالەبارە، ئێمە لە گەمارۆداین، ئێمە لە کێشەداین.. هەر لەو ساتی گەمارۆیەدا هەندێك کەس خەریکن پارە پەیدا دەکەن.. ئێوەیش هەوڵبدەن لەگەڵ کەسانی بەهێز بگەڕێن، لەگەڵ کەسانی تەندروستدا بگەڕێن، لەگەڵ کەسانی پۆزەتیڤدا بگەڕێن، با ئازار بچێژن.

٣- سامانداره‌کان وەرگری باشن، واتا ئامادەن بۆ ڕاکێشان، هەژارەکان بە پێچەوانەوە، هیچ ئامادەییەکیان بۆ وەرگرتن و فێربوون و ڕاکێشان و تێگەیشتن نییە، بە مانایەکتر سامانداره‌کان قوتابییانێکی باشن، بەڵام هەژارەکان لایان وایە هەموو شتێك دەزانن! بابەتە زانستییەکان، ئەلکترۆنیك، ئەندازیاریی، فیزیك کوانتۆم، سیاسەت.. دەزانن، پێیانوایە دەتوانن لەسەر هەموو بابەتێك قسە بکەن! بەڵام کاتێك لەگەڵ سامانداریێك دادەنیشیت قسە دەکەیت و باسی شتێك بابەتێك دەکەیت، دەڵێت: بە وردی گوێت بۆ دەگرێت.. بۆنموونە دەڵێت: بەڕاست بۆرسەی فلان چۆنە بە ڕای تۆ بەرزە یان نزمە؟ بیستوومە فلان کتێب سەبارەت بە کارگێڕی هاتووە، ڕات سەبارەت بەوە چییە؟ واتە هەمیشە لە بیری ئەوەدان گەشە بکەن، هەمیشە لەبیری ئەوەدان کە چۆن باشتر و باشتر و باشتر بن.. خانمێك کە لەبیری خۆشگوزەرانی ماڵەکەیدایە، چی دەکات؟ ببورە ئەم قەنەفەیەتان لە کوێ کڕیوە؟

ئەی نرخەکەی چەندە؟ لەو دەپرسێت، لەم دەپرسێت.. چونکە هەمیشە لە بیری ئەوەدایەماڵەکەی خۆش بکات. بەڵام یەکێکی تر هەیە دەڵێت ئەوە قەنەفەتان کڕیوە! جا چییە با لەسەر زەوی دانیشن، قەنەفەی تازە و کۆنە جیاوازییان چییە؟ وەك ئەو کەسەی کە دەیگوت: من نیمە با ئەویش نەیبێت. ئەم دەڵێت چی بکەم بۆ ئەوەی زیاترم هەبێت و دەیەوێت فێربێت و فێریش دەبێت.

٤- ساماندارەکان لەبەرانبەر ئەنجامەکاندا حەقی خۆیان وەردەگرن، بەڵام هەژارەکان لەبەرانبەر کاتدا، هەژار دەڵێت: من هەشت سەعات ئیشم کرد، دوو سەعاتیش کاری زیادەم کرد.. بەڵام ساماندار دەڵێت من ئەمکارە و ئەو کارەت بۆ دەکەم و ئەوەندەشم دەوێت، بۆنموونە وەك کاری وەك پارێزەریی و وەك کاری ڕاوێژکاریی. بیرکردنەوەی هەژارانە سەیری سەعاتی ئیشکردن دەکات، بیرکردنەوەی سامندارانە بیر لە ئامانج دەکاتەوە. ئەو کەسانەی لە کۆمپانیا هاوکاری منن دەزانن، من دەڵێم گرنگ نییە کە دەچیت بۆ بانك و دەگەڕێیتەوە، گرنگ ئەوەیە چیت کردووە؟ ئێمە داوامان لە بانك ئەمەیە، ئێمە داوامان لە دارایی ئەمەیە، داوامان لە وەزارەتی کار ئەمەیە، ئەمە داوای ئێمەیە.. ئێستا کە هاوکارەکانم دەچن بۆ ئەوێ، ئەسڵەن لە بیری ئەوەدا نین کە چ سەعاتێك دەچن و کەی دێنەوە، ئەنجامیان دەوێت، هەرکەس بەشوێن ئەنجامەوە بێت براوەیە.

دەرامەتی زیاتر یەکسان نییە بە سامانداربوون، وا بیرنەکەیتەوە ئەگەر بۆنموونە: مانگانەکەت بگاتە ئەوەندە ساماندار دەبیت، نەخێر.

ئێستاش با ئەم یارییە بکەین، یەکەم: هەر ئێستا یەکی زەرفێکتان پێدەدەن، سەدهەزاری تێدایە، چی لێدەکەن خۆتان دەزانن، چۆن پێتانخۆشە وای لێبکەن.

دووەم: زەرفێکی دیکەتان دەدەنێ پنسەدهەزاری تێدایە، چی لێدەکەن؟ بێگومان هەندێکتان دەڵێن: نیوەی دەبەخشم و نیوەی بۆ خۆم هەڵدەگرم، هەشە دەڵێت سەیارەی پێدەکرم، سەفەری پێدەکەم، خانووی پێدەگۆڕم، بازرگانی پیدەکەم، ئیشی پێدەکەم، دوکان دادەنێم، زەوی پێدەکرم، ماڵەکەمی پێدەگۆڕم، ناوماڵەکەی جوان دەکەم.. ئەگەر دەڵێیت پێنسەدهەزار کەمە، بۆت دەکەن بە یەك ملیۆن، دوو ملیۆن، پێنج ملیۆن، دە ملیۆن، سەد ملیۆن، یەك ملیارد، هەرچییەکت بدەنێ هەر ئێستا خەرجی دەکەیت! لە پێشەوە خەرجتکردووە، وا نەزانیت دەرامەتت زیاد بێت ساماندار دەبیت، چونکە هەر لە ئێستاوە بەم بیرکردنەوەت چاڵت بۆ هەڵکەندووە، تەنیا کەسانێك ساماندار دەبن کە دەزانن چۆن و لە کوێدا دەبێت پارە سەرمایەگوزاریی بکەن. بیرکردنەوەی سامانداارنە، سامانداارت دەکات، نەوەك دەرامەت.

من لە بەرنامەیەکی تەلەفزیۆنیدا باسی ئەم بابەتەم کردووە، گوتوومە: دەڵێن ڕێژەی کارکردنی کارمەندانی ئێرانی هەشت خولەکە، ڕێژەی کاری کارمەندانی ئێرانی یەکسانە بە ڕێژەی کارکردنی ڕێکخراوە ئێرانییەکان، هەر ئەو کارمەندە لە دەرەوە نیشی تەکسی دەکات، کاری تر دەکات، هەر ئەو خێزانە ئێرانییە بەو مووچەی کارمەندییە، دەچێت بۆ سەفەر، دەچێت بۆ سەیران، ژن بۆ کوڕەکەی دەهێنێت، کچەکەی دەدات بە شوو، پێشوازی دەکات، میوانداری دەکات، تەنانەت خانووش دەکڕێت، بۆچی ڕێژەی کارکردنمان نزمە و ئەوەندە دەرامەتمان بەرزە؟ لە کاتێکدا لە گوندەکاندا ژیانێکی خۆشگوزەران دابین دەکەین، بۆچی ڕێژەی کارکردنمان نزمە کاتێك کە کەسانێك هەن لەناو بیاباندا و لە خراپترین هەلومەرجدا ژیانێکی زۆر باش و سەرکەوتووانەیان بۆ خۆیان دابینکردووە و سەدان ساڵیشە تێیدا دەژین و دەشزانن بژین؟ کارنەکردن سروشتی ئێمە نییە، ئەوە سروشتی دەزگا و ڕێکخراوەکانە، ئەوان دەبێت بچنە ژێر پرسیارەوە، نەوەك خەڵکی ئێمە.

هەریەك لە ئێوە مێژوویەکی بەهێز و تەندروست و پتەو لە پشتتانە، زۆر شت کە لە ڕابردوودا فێری بوون ئێستا ئیتر بەکەڵکتان نایەت، دەبێت بژاریان بکەیت، بۆ زەمانی خۆی باشبوو، بەڵام بۆ ئێستا باش نییە، فڕێیان بدەن، یەکێك لەوانە

ئەوەیە: ئاگات لە خۆت بێت فێڵت لێ نەکەن، ئەگەر شەڕت بوو، بەچی شەڕ دەکەیت؟ ئەسڵەن واز لە شەڕکردن بێنە. ماوەیەك ئەم شتانە باو بوو، ئێستا ئیتر باویان نەماوە. ئێستا بیربکەرەوە وەك مرۆڤێك دەتوانیت چی بۆ هاوڵاتییەکانت بکەیت؟ چۆن دەتوانیت ناویان بەرز بکەیتەوە؟ چۆن دەتوانیت وەك کوروش و داریوش و کەریم خانی زەند.. ناوی وڵاتەکەت بەرز بکەیتەوە؟ ئەگەر کەسێك هات بۆ وڵاتەکەت بڵێت ئافەرین بۆ ڕۆڵەکانی، ئێرەیان ئاوەدانکردووەتەوە.. من و تۆ دەبێت ئاوەدانی بکەینەوە، چی بکەین؟ دەبێت بیرکردنەوەمان بگۆڕین، ئێستا هەرچەندە پارەت بێتە دەستبەجێ خەرجی دەکەیت، مەگەر ئەوەی کە بزانیت چۆن ساماندار دەبیت کە ئێستا پێتان دەڵێم.

٥- سامانداره‌کان، سامان بەسەختی کاریان بۆ دەکات، واتا پارە شەو و ڕۆژ بەسەختی خەریکە ئیش بۆ سامانداره‌کان دەکات. بەڵام هەژارەکان بە سەختی ئیش بۆ پارە دەکەن! دەوڵەمەند پارە ئیشی بۆ دەکات، هەژار ئیش بۆ پارە دەکات! دەبێت پارە ئیش بۆ تۆ بکات نەوەك تۆ ئیش بۆ پارە بکەیت. کاتێك تۆ بۆ پارە ئیش دەکەیت تۆ غوڵام و بەندەی پارەیت، غوڵام و بەندەش ئاگات بە پادشایی، ئاگات بە ئاغایی، ئاگات بە خانی.

٦- سامانداره‌کان، سەرەڕای ترس، دەترسن و هەنگاو دەنێن! هەژارەکان دەترسن و ڕادەوەستن!

کەسێك کە ساماندارە، وانییە کە نەترسێت، هەرگیز هەوڵ مەدە ترس لەنێو بەریت، ترس ماڵی بکە، سوود لە ترس وەربگرە بۆ هەڵدانی خۆت بۆ بارودۆخێکی تازە، ترس وەك ئەو کەوتنە وایە کە جومناستیکێك دەکەوێت، دەکەوێت بۆ ئەوەی بەرزتر بێتەوە، تۆیش سوود لە ترس و گوشار وەربگرە هەتا بگۆڕێیت و بگۆڕێت و بگۆڕێت.. ترسەکانتان ماڵی بکەن و بیخەنە ژێر دەسەڵاتی خۆتانەوە، ئەوەك لێی بترسیت یان لە نێوی بەریت.

ئێمە هەموومان دەتوانین ساماندارتر بین، ئێستاش ژمارەیەکی زۆر لە بنەماکان فێربووین، بزانن کە دوژمنی ترس، هەنگاونانە! هەرکاتێك ترسان، بترسن و هەنگاو بنێن، بترسن و بڕۆن، بترسن و دەستپێبکەن، من ناڵێم مەترسن، دەڵێم بترسن و بڕۆنە پێشەوە، لەناکاو دەبینن هەمووشتێك لەبەردەم ئیرادەتاندا دەنووشتێتەوە، (بترسە و بڕۆ پێشەوە، بیترسە و بڕۆ پێشەوە، بترسە و بڕۆ پێشەوە.)

لەڕاستیدا خانمەکان زۆر باش پاشەکەوت دەکەن، خانوو دەکڕن، سەیارە دەکڕن، تەنیا ئەوەندە هەیە کە پاڵنەر و ڕەگی پاشەکەوتکردنیان دڵەڕاوکێیە. پارە لای ئەوان یەکسانە بە دڵنیایی، ئەگەر خەرجی بکەن هەستدەکەن دڵنیاییەکەیان نامێنێت. ئێوە دەبێت ئەم پەیوەندییە تێك بشکێنن، دەبێت پارە لە مێشکتاندا بەم جۆرە پێناس بکەن کە: پارە یەکسانە بە

خۆشگوزەرانی زیاتر، پارە ئارامییە، پارە دەرفەتی بوونە خاوەنی هاوسەر و منداڵە، پارە هاوڕێیەتی زیاترە.. ئەم پەیوەندیانە لە مێشکتاندا بگۆڕن.

هەریەك لە ئێمە لە دەروونماندا بازنەیەکمان هەیە بەناوی بازنەی ئارامی و دڵنیایی، ئەوانەی بیرکردنەویان هەژارانەیە، حەز دەکەن دڵنیاییان هەبێت، واتا قەرزەکانیان بدەنەوە و ئارام بن و دوور بن لە سەرئێشە، بەردەوام لەو بازنەیەدا بچووك دەبنەوە، چونکە لە دەرەوە گوشاری ژیان لەسەریان زۆرە، بەردەوام بچووك دەبنەوە. تەنیا شتێك کە دەتوانێت ساماندارتان بکات ئەوەیە لەو ناوچەی دڵنیاییە بێنەدەرەوە، کاتێك هاتیتەدەرەوە توانای زیاتر دەستدەکەوێت، کاتێك ئەو ناوچەیەت بەجێهێشت و هاتیتە دۆخێکی تازە، ئێستا مێشکت دەتەوێت ئەو دۆخە تازە بپارێزێت، بەڵام تۆ دیسان وەرە دەرەوە، ئەسڵەن تەواوی دونیا بگرە، هیچشتێك ڕوو نادات، نموونەشمان ئاغای (بیل گەیتس)ە، کەسێکی زیندووە و هەمووشمان دەیناسین، لە مێژوودا نییە. بۆیە هیچ هەوڵمەدە هەمیشە لە دڵنیای و ئارامی و بێدەنگیدا بیت، ئەمە واتای مەرگە نەك ژیان، (خامۆشی ساتی مەرگە، هەموو ژیان ئەوەیە کە بە خامۆشی نەمرین.) هەرکاتێك بتەوێت بێدەنگ و ئارام بیت، وەك ئەوە وایە بمریت، جموجۆڵت هەبێت، خۆکوشتن

نالێم، دڵەڕاوکێ نالێم، سەرئێشە نالێم، جووڵان، هەوڵدان، بەرنامەدانان.

ساماندار هەمیشە بیردەکاتەوە و دەڵێت پارە ئازادی کارم بۆ دەهێنێت، کاتم بۆ دەهێنێت، دەرفەتم بۆفەراهەم دەکات خۆم نیشان بدەم و بدرەوشێمەوە، هاوکاری بکەم، یارمەتی بدەم..

ئێستا زۆر کەس لە ئێوە دەتانەوێت ڕاوێژم پێ بکەن، من کاتم سنووردارە، بەڵام ئەگەر من بتوانم لە ڕووی ماددییەوە کێشەکانم چارەسەر بکەم، دەتوانم سیستەمێك دابنێم پێنج سکرتێرم هەبێت، هەر یەکەیان وەڵامی کۆمەڵێك بدەنەوە، سێچوار کەسی دەروونناس بێنن و قسەیان لەگەڵ بکەن، گروپەکان پێکەوە دابەش بکەین، ئەم گروپە لێرە و ئەو گروپە لەوێ.. ئەگەر شتێکیش هەبوو من لە خزمەتتانام، ئیتر ئیشەکان بەڕێوە دەچن، بەڵام سەرمایەی دەوێت، دەبێت سەرمایەی بۆ دابین بخەین.

دەبێت بیرکردنەوەت بیرکردنەوەیەکی سازێنەر بێت و بزانیت کە پارە هەموو شتێك نییە، بەو مەرجەی کە هەتبێت، ئەگەر نەتبێت هەموو شتێکە.

یەکەم جار جوتیارەکان چی دەکەن کاتێك دەیانەوێت تۆوێك بچێنن؟ زەوییەکە دەکێڵن. ئێوەیش دەبێت زەینتان بکێڵن، لەو حاڵەتە ڕەق و سەختە بێنە دەرەوە، شیی بکەنەوە، با هەوا بچێتە ناویەوە.. دووەم: تۆوەکان دەچێنن. سێیەم: ئارام دەگرن، لە

چوارەمیشدا: بژاری دەکەن. ئێوەیش لە کێڵگەی زەینتاندا گژوگیا دەڕوێت: منداڵەکەم دەدزن، پارەم لێ قەرزدەکەن، قەرزەکانم چی لێ بکەم، حەسوودیم پێ دەبەن.. ئەمانە دەبێت بژار بکرێن، ئاگاتان لێبێت وەك من چۆن لە باڵکۆنەکەوە سەیرم کرد و زەینی خۆم بژار کرد، ئێوەیش زەینی خۆتان بژار بکەن، وا ئەزانن جیاوازن.

٧- سامانداره‌کان بیر لە دەرفەتەکان دەکەنەوە، چ دەرفەتێك هەیە؟ لە کوێ دەتوانم سەرمایەگوزاری بکەم؟ لە کوێ بیهێنم؟ لە کوێ دەتوانم دروستی بکەم؟ چۆن بیهێنم، بە کێی بفرۆشم؟ کێ بیرۆکەیەکی باشی هەیە..؟

بەڵام بیرکردنەوە هەژارانە بیر لە کێشەکان و گرفتەکان و خاڵە نێگەتیڤەکان دەکاتەوە: هەر زوو دەمزانی کە نابێت، ساماندار بیر لە دەرفەتەکان دەکاتەوە هەر بۆیە دەرفەتی بۆ دروست دەبێت. دیسان دووبارەی دەکەمەوە کە حەتمەن (سیمیناری بۆچی دەبێت چاوەکانمان بشۆرین) تەماشا بکەن، ئەگەر بەردەوام شتێك لە مێشك و بیرکردنەوەتدا شتێك دووبارە بکەیتەوە ئەو شتە دەستەبەردەکەیت، بە دەستی دەخەیت، ئەسڵەن واقعی ژیانت دەگۆڕێت، تەنیا لەبەر ئەوەی کە دەتەوێت و بیری لێدەکەیتەوە. هەر شتێك زیاتر بیڵێیتەوە لە مێشکتدا زیاتر دەچەسپێت، ئەگەر هەر بیر لە کێشەکان بکەیتەوە، کێشەکان زیاد دەکەیت و دەگەیت

بە بنبەست. هەر بۆیە هەرگیز لەگەڵ کەسانی نەرێنی و کەسانی لاواز و کەسانی کورت بین و کەسانی حەسوود و ترسنۆکدا ڕاوێژ مەکەن. چونکە ئەمانە ترسنۆکن و هەرئەوەش بۆ تۆ دەگوێزنەوە و تۆیش دەترسێنن، واز لەم کەسانە بێنن، بیر لە دەرفەتەکان بکەنەوە، کێشە و گرفتەکان لە ژێر سایەی دەرفەتەکاندا خۆیان چارەسەر دەبن.

ئەگەر دەتانەوێت یەکسەر سەرکەوتووبن، ئەم شێوازە پەیڕەو بکەن: هەر کات ویستتان تەقە لە نیشانەیەك بکەن، سەرەتا ئامادەبە و یەکسەر تەقە بکە. کە تەقەت کرد، دەزانیت تفەنگەکەت چەندە توانای هەیە، بەرکوێی نیشانەکە دەکەوێت، پاش ئەوە ڕێکی بخە و نیشانە بگرەوە، یەکەمجار تەقە بکە، واز لە یەك دوو سێ بهێنە، واتە سەرتا ئامادەبە و نیشانە بگرە و پاشان دەقە بکە، هەرکات ئامادە بوویت تەقە بکە. پاشان بڕۆ پێشەوە سەیریکە بزانە لە کوێت داوە؟ ئەوسا مێشکت دەزانێت بۆ جاری دووەم دەبێت لە سەرو تر بدەیت، یان لە خوارتر. کاتی خۆت بەوە بەهەدەر مەدە کە حەتمەن لە ناوەڕاستی بدەیت. ئەگەر دەتەوێت سەرکەوتوو بیت، سەرەتا تەقە بکە، واتا: ئامادە، تەقەکردن، نیشانەگرتن. نیشانەگرتنەوە دوای تەقەکردنە. ئەوانەی کە زۆر نیشانە دەگرن دەیانەوێت هەڵنەکەن، دەیانەوێت بە یەك گوللە ڕێك لە ناوەڕاستی نیشانەکە بدەن! ئەمەش هەڵەیەکی زۆر زۆر

گەورەیە، چونکە کات لە دەست دەچێت. هەندێك کەستان دیوە یەکەمجارە یارییەك دەکەن یەکسەر دەیبەنەوە! تۆیش یەکەم گوللە بتەقێنە ڕەنگە لە نیشانەکە بدەیت، گوللەیەك بتەقێنە و چاوەڕوان بە. ئەگەر بتەوێت زۆر دڵنیابیت لەوەی سەرکەوتوو دەبیت، زۆرێك لە دەرفەتەکان لە دەست دەدەیت، بیرکردنەوەی تەواوی سامانداره‌کان بەم شێوەیەیە، یەکەمجار بەراورد دەکەن و پاشان کە ئامادە بوون یەکسەر تەقە دەکەن.

لە حاڵەتی بیرکردنەوەی هەژارانەدا تەنیا بیر لە کێشەکان دەکەینەوە، بیر لە گرفتەکان دەکەینەوە. من کاتێك فرۆشیاری پارچەکانی ئۆتۆمبیل بووم، دەچووم بۆ شەقامی چراغ بەرق، پارچەم دەکڕی و لە دوکانەکەی خۆمدا دەمفرۆشتەوە و زۆریش قازانجم دەکرد. سەیر لەوەدایە کە دوای ماوەیەك لە شەقامی مەجیدییە کە دوکانەکەی منی لێ بوو و نیشم لێ دەکرد، لەم دوکان شتم دەکڕی و بەو دوکان دەفرۆشتەوە. ئەمان زۆری هەبوو و بۆی نەدەفرۆشرا و ئەویان کەمی هەبوو. لە دڵی خۆمدا دەمگوت ئەگەر ئەمانە تەلەفونێك بۆ یەکتری بکەن ئیتر خۆ من کاروکاسبیم نامێنێت! یاخوود ئەگەر تەلەفونێك بکەن بۆ چراغ بەرق ئیتر من بێ ئیش دەبم، بەڵام بۆچی نەیانکرد؟ چونکە نایاندەوێت موجازەفە بکەن! دەیانویست هەموو شتێك ئامادە بێت، لەگەڵ کەسێك مامەڵە بکەن کە بیناسن و لەگەڵ هیچ

کەسێکی تازە ڕووبەڕوو نەبنەوە! منیش سوودم لەم دەرفەتە دەبینی. ئەوکات من ڕۆژی حەوتهەزار دۆلارم دەستدەکەوت، ماستەریشم هێنابوو و خوێندنم تەواو کردبوو، لە پشتی پیکاپێکەوە دادەنیشتم و پارچەم بەم و بەو دەفرۆشت، لەمم وەردەگرت و بەوم دەفرۆشت، پارچەی ئۆتۆمبیل لە هەموو جۆرێك.

ڕاهێنانی ئێمە لەمەودوا بۆ لێدان لە نیشانە دەبێت بەمجۆرە بێت: ئامادە، تەقەکردن، نیشانەگرتنەوە. واتا سەرەتا هەنگاونان؛ یان دەستپێکرد. نیچە دەڵێت: (ئەو شکستەی نەمکوژێت بە هێزترم دەکات.) تۆیش هەر شکستێك ئەگەر نەتکوژێت بەهێزترت دەکات کەواتە لە شکستخواردن مەترسە. زۆربەی ترسەکانمان وەهم و خەیاڵاتن، داواتان لێدەکەم بە وردی سەیری سیمیناری (دەبێت چاوەکانمان بشۆرین) بکەن، باشتر بۆتان ڕوون دەبێتەوە، هەروەها بە هاوڕێکانیشتان بڵێن سەیری بکەن، ئەگەر سەرنجێك تێبینییەکتان هەبوو، خۆشحاڵ دەبم پێم بڵێن.

٨- لە بیرکردنەوەی سامانداراندا: سامانداراەکان، سامانداراەکانیان خۆش دەوێت.

بەڵام بە پێچەوانەوە: هەژارەکان ڕژد و قینیان بەرانبەر بە یەك هەیە.

ساماندارەکان کاتێك ساماندارێکی تر دەبینن بۆنموونە دەڵێن: نۆو (بیل گەیتس) چەند سامانی پێکەوە ناوە، فلان کەست دیوە چی دروست کردووە؟! بەردەوام خەریکی وەسفی یەکترین..

بەڵام ئەوکەسەی کە بیرکردنەوەی هەژارانەی هەیە، دەڵێت: بە دەردیان بێت، ئاخر من نازانم ئەم هەمووەیان بۆچییە، ئەمانە خۆ تێر نابن.. وا دەزانێت ئەگەر ئەو نەیبێت، دەست ئەم دەکەوێت! ئەسڵەن شتی وا نییە.

کەواتە لە بیرت نەچێت هەر کاتێك کەسێکی ساماندار یان خانوویەکی خۆش یان سەیارەیەکی جوان دەبینیت، پیایدا هەڵبڵێ! لەبەرژەوەندیی و لە قازانجتدایە.

ڕەنگە ئەم ڕستانە بەلای هەندێکتانەوە قورس بێت، بەڵام ئەگەر دەتانەوێت سامانداربن دبێت بەم جۆرە بیر بکەنەوە، ئەگەر قورس بێت بەلاتانەوە بزانن کە ساماندار نابن: ئێوە دەبێت ساماندارەکان بە باش دبزانن و دەبێت دۆعا بۆ ساماندارەکان بکەن و دەبێت ساماندارەکانتان خۆش بوێت. " بۆچی دەبێت ساماندارەکان بە باش بزانن و خۆشتان بوێن و دۆعایان بۆ بکەن؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر من جنێو بە ساماندارێك بدەم و جنێو بە سەیارەیەکی جوان بدەم، ئەگەر حەسوودی بە کەسێکی ساماندار بەرم و ڕقم لێی بێت، ئەگەر خراپەیم بووێت.. خۆم دێتە بەرچاو لەناو ئەو سەیارەیەدام کە خەڵك جنێوم پێدەدەن، ئیتر پێی ناگەم،

مێشکم نامبات بۆ ئەو شوێنە، چونکە خۆم ڕێگەی خۆم دادەخەم. بە پێچەوانەوە ئەگەر پێم وابێت کاتێك لەناو سەیارەیەکی وادا دابنیشم خەڵك ڕێزم لێدەگرن و بەخێرهاتنم دەکەن و پێشوازی باشم لێدەکەن و خۆشیاندەوێم، مێشکم بەرەو ئەو سەیارە و ئەو ژیانەم دەبات.

من ماوەیەك کارگەم هەبوو، هەمیشە پێم وابوو ئەگەر بە سەیارەیەکی جوان و جلێکی ڕێکوپێك بچمە ناو کارگەکەوە، لەوانەیە کرێکارەکان نارەحەت بن و.. لەم بیرکردنەوانەدا بووم، ڕۆژێکیان لە ئازەربایجانی سۆڤێتەوە میوانێکم هەبوو، ئەو بە مارسیدسێکی ئاخیر مۆدێل خۆیکرد بە کارگەکەدا، بینیم هەموو کرێکارەکان دەیانگوت: واو ئەمە هاوڕێی موعەزەمییە، لە ئازەربایجانەوە هاتووە، مارسیدسی ٦٠٠ ی پێیە.. هەموویان خۆشحاڵبوون! ئەگەر کارگەت هەبێت کرێکارەکانت خۆشحاڵ دەبن تۆ مارسیدست هەبێت، کرێکارەکانت خۆشحاڵ دەبن تۆ ساماندار بیت، کرێکارەکانت خۆشحاڵ دەبن تۆ بدرەوشێیتەوە. چونکە هەست دەکەن لە کارگەیەکدا کار دەکەن خاوەنەکەی کەسێکی سەرکەوتووە، هەرگیز شکست ناخوات، لە کاتی خۆیدا مووچەکەیان دەدات، هەست بە دڵنیایی دەکەن، ڕێك بە پێچەوانەی ئەوەی تۆ بیری لێدەکەیتەوە، بۆچی پێچەوانە بیر دەکەینەوە؟ چوکە خۆمان حەسوودی بە خەڵك دەبەین، پێمان

وایە خەڵکیش حەسوودی بە ئێمە دەبات، ئەم بیرکردنەوەیە هەڵەیە.

ئێوە لە ئێستادا هەر یەکەتان دەرامەتێکتان هەیە، لە ٦٠٪ ئەم دەرامەتە دابنێن بۆ ژیانتان، هەرچی خەرجی ژیانت هەیە، لەم لە سەدا شەستەدایە، ئەگەر بەش ناکات دەبێت چی بکەیت؟ دەبێت دەرامەتت بەرز بکەیتەوە، گوتم: دەچیت لەگەڵ ساماندارەکان، لەگەڵ خاوەن ڕایەکان، لەگەڵ شارەزایان، لەگەڵ ئەمانە تێکەڵ بە، بابزانیت کە نیتە، بابزانیت کە نەبوویت، ئەگەر ناونیشانەکەت نەدۆزییەوە، بە بەرنامەکانی ژیانتدا بچۆرەوە، بڵێ بۆچی ناتوانم بیدۆزمەوە؟ بۆچی ناتوانم بگۆڕێم؟ ئەگەر بە لە سەدا شەستی دەرامەتت ژیانت بەڕێوە نەچوو، بڕۆ دەرامەتت زیاد بکە، دەستکاریی ئەمە مەکە، ئەگەر دەرامەتت کەمە هی ئەوەیە بچووك بیردەکەیتەوە، گوتمان بیرکردنەوە لە باوەڕەکان و بەرنامەکانی منداڵیەوە دێن، کە دەڵێن: پێت بە ئەندازەی بەڕەکەت ڕاکێشە.. ئەم قسانە بە ئێمە چی؟ دەبێت ئەم باوەڕە هەڵانەت بگۆڕیت، دەی ناکرێت هەمان کارەکانی ڕابردوو بکەیت و ژیانیشت باشتر بێت! ئەگەر بە بیر و باوەڕ و ڕەفتارە کۆنەکانت بتوانیایە ساماندار بیت، ئەسڵەن پێویستت بەم قسانە نەدەبوو.

ئێستا من دەڵێم هەم سامانداربە و هەم شادومان بە، ئەمەی کە دەیڵێم حوکمە، ئەگەر بە لە سەدا شەست ژیانت ناگوزەرێت، دەرامەتت بەرز بکەرەوە، یا هەست بکەیت فشارت لەسەرە، هەزارت وەرگرت، شەشسەدی هەڵدەگریت بۆ خەرجی ژیانت و چوارسەدیشی پاشەکەوت دەکەیت.

ئەو کەسانەی کە دەرامەتیان بەرزە، پێتان دەڵێم کە چی بکەن، تۆ خەرجی ژیانت ئێستا چی لێ دێت؟ فراواتر دەبێت، خانوویەکی گەورەتر دەکڕیت، خزمەتکار دەگریت، شۆفێر دەگریت، چەند کەسێك دەخەیتە ژێردەستی خۆتەوە، سەرمایەگوزاریی.. دەتوانیت زۆر کار بکەیت، بەڵام لایەنی زۆرەکەی لە سەدا شەستی دەرامەتت، دابنێ بۆ خەرجی و پێویستییەکانی ژیانت، کاتێك ئەمکارەتکرد و خۆت ناچارکرد، چی ڕوو دەدات؟ دەڵێیت باشە من ئەمە بکرم یان نەیکرم؟ دەبینیت هەندێك شت پێویست ناکات بیان کڕیت، کەپێشتر دەتکڕین، دەڵێیت نایکڕم، بۆنموونە وەکوو جاران دەڵێت ئەم کارە دەکەم، بەڵام ئێستا کە بیر دەکەیتەوە، نایکەیت، بچم بۆ ئەوێ؟ ناچم.. ئەوسا تێدەگەیت و دەڵێت ئای چەندە پارەم بە فیڕۆ داوە!

لە بیرتان نەچێت، دەبێت بزانن چۆن پارە خەرج دەکەن، ئێوە لە زۆر شوێندا پارە خەرج دەکەن کە ئەسڵەن نابێت خەرجی بکەن، بێهوودە خەرجی دەکەیت، هەر بۆیە پارەکانت بەشناکەن، دەڵێیت

لە سەدا شەست بەش ناکات، من دەڵێم یەك ملیۆنت بدەنێ یەکسەر خەرجی دەکەیت، ئەویش بەش ناکات، دە ملیۆنت بدەنێ، دیسان بەش ناکات، سەد ملیۆنت بدەنێ دیسان بەش ناکات.. چونکە بیرکردنەوەت ساماندارانە نییە، بەڵام لە ئێستەوە دەبێت ببێت، وا نەزانیت دەرامەتت زیاد بکات ژیانت باشتر دەبێت! دەرامەتت ئەگەر دەریایەکیش بێت، ئەم شێوازە نەگریتەبەر، شکست دەخۆیت، زەرەرمەند دەبیت. تەواوی تازە پیاکەوتووەکانی ئەمریکان وەك لە فیلمەکاندا دەیانبینن، جلوبەرگ، پاسەوان، سەیارە، ئەم هەموو هونەرمەندە دەبینیت کە چۆن ملیارد ملیارد پارە پەیدا دەکەن.. بەڵام هەموویان لە هەژاریدا دەمرن! تەنیا چەند هونەرمەندێك هەن کە ژیانێکی باشیان هەیە، یەکێکیان (جیل وەیس)ە، کە زۆر ژیرانە و دروست بیردەکاتەوە و ئێستا ژیانێکی خۆشی هەیە، دەزگایەکی خێرخوازیشی هەیە، یەکێکی تریشیان (مارین براندۆ)یە، ئەمانە کەسانێکن کە باش بیریان کردووەتەوە، بەڵام ئەوانیتر تەنیا بیر لە پارە دەکەنەوە و هەرچەندە پارەشیان دەست دەکەوێت خەساری دەکەن!

لە سەدا شەستی دەرامەتت دابنێ بۆ خەرجی و پێویستییەکانی ژیانت، پانزە تا لە سەدا بیست ١٥ تا ٢٠٪ دابنێ بۆ حسابی سەربەخۆیی ماددی، حسابێك بکەرەوە بەناوی

حسابی سەربەخۆیی ماددی، دنیا هەمووی ویران بێت، لە سەدا پانزە یان بیستی دەرامەتت بخەرە ئەم حسابەوە. هەرکاتێك پارەت وەرگرت، جا ئیتر هەفتانە پارە وەردەگریت، مانگانە وەریدەگریت، دوو هەفتە جارێك وەریدەگریت، ڕۆژانە وەریدەگریت.. یەکسەر پانزە تا لە سەدا بیستی بخە لاوە و لە حسابێکدا هەڵیبگرە بەناوی حسابی سەربەخۆیی ماددی. ئەمە حسابێکە ئایندەت مسۆگەر دەکات تا ئاسوودە بیت و باری گوزەرانت باش بێت، بۆ ئەوەی چێژ وەربگریت و خۆش بژیت، ئەوەك بۆ ڕۆژی ڕەش. ئەم پارەیە دەتکاتە خاوەنی هەموو شتێك. ئەمە بەو مەبەستەیە کە بتوانیت کەسێکی ئازاد بیت، واتا ئیتر لەوە بێیتە دەرەوە کە ئیش بۆ پارە بکەیت، ئیتر ئازادانە ئەو ئیشە بکەیت کە بۆ ئەوە دروستکراویت. چونکە بیری پاشەکەوت، بیرێکی پەسەندە، یەکێك لە هۆکارەکانی ئەوەی کە میللەتی ژاپۆن ئەوەندە سەرکەوتوون، ئەوەیە کە پاشەکەوتکردنیان کردووە بە خوو! بانکەکانیان پڕە لە پارە. تۆ سەرەتا کە دەست پێ دەکەیت لەوانەیە مانگی سەدهەزار بخەیتە لاوە، بەڵام لەبەر ئەوەی ناتوانیت سەدهەزار لە بانکدا هەڵبگریت، لەوانەیە دەستی لێ هەڵبگریت، تکا دەکەم وا مەکەن، مەرج بۆ خۆتان دامەنێن، ئەم پارەیە هەڵبگرن، بەم پارەیە دەتوانیت سکە بکڕیت، دەتوانیت زەویی پێ بکڕیت، دەتوانیت سەهمی پێ بکڕیت، دەتوانیت هەرشتێکی پێ بکڕیت..

بەڵام یەك مەرجی هەیە ئەویش ئەوەیە كە: بە هیچ شێوەیەك، بە هیچ شێوەیەك، بە هیچ شێوەیەك، نابێت ئەم پارەیە ڕووبەڕووی مەترسی ببێتەوە، زۆر بە پارێزەوە، ئێستا بۆنموونە: خوانەخواست دەتبەن بۆ نەخۆشخانە، تۆش پێنج ملیۆن سكەت هەیە، یان پێنج ملیۆن پارەت هەیە، یان بابی پێنج ملیۆن زەویت هەیە، یاخوود بابی دە ملیۆن كاڵات هەیە.. دەچیتە زیندان، یان دەچیتە نەخۆشخانە، دەبێت چی بكەیت؟ بە هیچ شێوەیەك نابێت دەست لەم پارەیە بدەیت! سەكتەی دڵ لێت بدات نابێت بە هیچ شێوەیەك دەست بۆ ئەم پارەیە بەریت، دەبێت بچیت قەرز بكەیت و ئەو پارە قەرزە ببەیت بۆ نەخۆشخانە تا باش دەبیت و دێیتە دەرەوە، پاشان قەرزەكەت دەدەیتەوە، بەڵام نابێت دەست بۆ ئەم پارەیە بەریت، وای بە حاڵتان ئەگەر دەست لەم پارەیە بدەن! چونكە دەستی بۆ ببەیت، دەكەویت و بێ چارە دەبیت، من نموونەم زۆر لایە.

هەروەها شووشەیەك، یەكێك لەو شووشانەی كە مرەبا و زەیتوون و ئەو جۆرە شتانەی تێدەكەن، یان هەر شتێك بە ویستی خۆتان بێت، بیهێنن و لەسەر مێزەكەتان دایبنێن، شووشەیەك بێنە و سەرقاپەكەی دابخە و ناوەڕاستەكەی كونێكی تێ بكە، هەر پارەیەك هەموو ڕۆژێك هەرچی پارەی وردەت پێیە بیخەرە ناویەوە، منداڵەكانیشتان فێر بكەن، بەڵام مەیكەنەوە، هەر كاتێك پارەی زیادەت هەبوو، بیخەرە ناوی. من بە تەكسی بۆ

ئەملاولا دەڕۆم، هەندێك جار سێهەزار چوارهەزار یان پێنجهەزار دەدەم بە تەكسی بە پێی شووێنەكان، هەر كاتێك هاوڕێیەك دەمگەیەنێتە ماڵەوە، یان باوكم دەڵێت من دەڕۆم و تۆیش دەگەیەنم، دەڵێم پارەی تەكسییەكە دەبێت بخەمە ناو شووشەكەوە، چونكە ئەم پارەیە ڕۆشتبوو، بۆیە دەبێت ئەم پارانە بخەنە ناو ئەم شووشەیەوە، ئەم شووشەیە ناوی (مەنی ماگنێتیك)ە. واتا موگناتیسی پارە، ئێوەیش بۆ خۆتان موگناتیسێكی پارە دروست بكەن، ئەمەی كە پێتانی دەڵێم ڕاهێنانێكی دەروونییە دەبێت زۆر بەجددی وەریبگرن، هەموو ڕۆژێك پارەیەكی تێ بكەن. ئایا باوەڕ دەكەن من لەم مەنی مەگنێتیكەدا ساڵی دوو ملیۆن پاشەكەوت دەكەم؟ ئەو وردە پارانەی كە ئەسڵەن ئێوە گرنگیان پێنادەن! دەڵێیت سێهەزارە، چوارهەزارە.. ئەمانە پارەن، دەبێت گرنگی پێبدەن، ئێستا دەبێت چی بكەیت؟ من تەسجیلێكی دیجیتاڵم هەبوو، پێنسەد دۆلارم پێدابوو، زۆرم خۆشدەویست، ڕۆژێك زۆر بۆی گەڕام هەر نەم دۆزییەوە، نەمزانی ئایا كەسێك بردوویەتی، یان ونم كردووە، یان لە شوێنێك جێم هێشتووە.. هاتمەوە بۆ ماڵەوە گوتم خوایە گیان دەبێت لە كوێم دانابێت؟! پاشان گوتم دەی دیار نییە تازە ونبووە، هاتم بخەوم، مێشكم گوتی كاكە هەستە هەستە، گوتم چییە؟ گوتی هەستە، چوارسەد پێنسەدهەزارت پێ دابوو، گوتم دەی چی بكەم؟ ونبوو ئیتر..

گوتی ونبوو ئێستا چییەکەیت؟ گوتم هیچ، دەبێت دانەیەکی تر بکڕم، گوتی نا، چوارسەدهەزار بخە ناو دەغیلەکەتەوە، گوتی چۆن زەرەروزیان وەك بەشێك لە ژیانت قەبووڵ دەکەیت، بەڵام پاشەکەوتکردن وەکوو بەشێك لە ژیانت قەبووڵ ناکەیت؟! باوەڕ بکەن هەستام و پارەکەم خستە ناو دەغیلەکەمەوە و ئینجا هاتم خەوتم. تۆیش هەر کاتێك زیانت کرد و نەتتوانی پارەکەت وەربگریتەوە، یەکسەر بڕۆ پارەیەك بخەرە ناو ئەو شووشەیەوە، ئەمانە بەشێکن لە دەرامەتتان، بۆنموونە: تۆ ئێستا مووچەیەك وەردەگریت، پەیڕەوی ئەم یاسایانە بکە کەمن پێتی دەڵێم. ئەگەر بە لە سەدا شەست ژیانت بەڕێوە نەچوو، دەرامەتت زیاد بکە، دەست لەم یاسایانە مەدە. کاتێك دەبینیت دەرامەتت کەمە، بۆنموونە: دەتوانیت وانە بڵێیتەوە، دەتوانیت تەکسی بگێڕی، دەتوانیت ڕاوێژکاریی بکەیت، دەتوانیت مرەبا دروست بکەیت، سرکە دروست بکەت، چەندین ئیش دەزانیت، لەم ڕێگەیەوە دەرامەتت زیاد بکە. بەو مەرجەی ئەم بیرکردنەوەیە قەبووڵ بکەیت، ئەوسا دەبینیت چۆن ڕێگەت بۆ دەکرێتەوە.

لە بیرتان نەچێت کە بێ پارەیی، ئەنجامە، میوەیە، بەرهەمە، خۆی کێشە نییە، ئێوە بە بێ پارەییەوە مەنووسێن، بە بێ پارەیی ڕامەیەن، بەمە بیانوو مەگرن، بیرکردنەوەتان و هەستکردنتان و ڕفتارتانە کە ژیانتان دروست دەکات! ئەگەر دەتانەوێت ژیانتان

بگۆڕن ئەمکارە بکەن. بیر لە خۆتان بکەنەوە، بڵێ من بە لە سەدا شەست ژیانم دەگوزەرێنم، ئەگەر نەکرا دەرامەتم بەرز دەکەمەوە. کەواتە لە سەدا پانزە تا لە سەدا بیست بخەنە ناو حسابێکەوە، بەم حسابە دەتوانیت زەوی بکڕیت، دەتوانیت سکە بکڕیت، دەتوانیت سەهم بکڕیت، دەتوانیت کاڵا بکڕیت، دەتوانیت هەر کارێکی پێ بکەیت کە تەنیا سەرمایەگوزاریی بێت و سوودێکی دڵنیای هەبێت. کەی دەست لەم پارەیە دەدەیت؟ هیچ کات. هیچ کات دەستی لێ نادەیت، تاوەکوو دەبێت بە سەرمایەیەکی گەورە، بەڵێنتان پێدەدەم بەخێرایی دەبنە خاوەنی پارەی خۆتان، مەنی مەگنێتیك واتا وەك موگناتیس هەموو پارەکان بەرەو لای خۆی رادەکێشێت. لەناکاو دەبنیت زۆر بە خێرایی پارە دێت!

تۆ ڕەنگە باوەڕ نەکەیت بەڵام شەو و ڕۆژ لەسەر بیرکردنەوەکانت دەژیت، لەسەر بیرکردنەوەکانت ڕەفتار دەکەیت، لەسەر بیرکردنەوەکانت ئەنجام وەردەگریت.. کەواتە لە سەدا پانزە بۆ لە سەدا بیستی دەرامەتی ڕۆژانەت پاشەکەوت بکە.

من لە کەنەدا ژیان بەسەر دەبەم، هەندێك لەو دۆستانەی ئاگاداری ژیانی تایبەتی منن دەزانن، کە من لە چەند ساڵی ڕابردوودا بەهۆی ئەو کێشە و نەخۆشیانەی دووچاری هاوسەرەکەم بووە، لە ساڵی ڕابردووا نەمتوانیوە هیچ ئیشێك بکەم، من لە ئێستادا حاڵی حازر، حەفتاوپێنج بۆ هەشتاهەزار دۆلار لە کەنەدا

قەرزارم، بەلاّم لە هەمان کاتدا پەنجاوپێنج هەزار دۆلار پاشەکەوتم هەیە، ئەم پاشەکەوتەم دەستی لێ نادەم، بۆچی دەستی لێ بدەم؟ قەرزارم، قەرزەکانم دەدەمەوە، کێشەیەك دێتە پێشەوە قەرزی بۆ دەکەم. من ئێستا پارەیەکی زۆرم لای خەلکە، بەلاّم دەست لەو پارەیە نادەم. من هەر ئێستا لە سەروی یەك ملیاردەوە پارە و دارایيم هەیە. ئەگەر قەرزارم، خۆ ژیان هەمووی قەرزاریی نییە، ئەمە نیشانی دەدات کە من چەنێك خاوەنی متمانەم، حەفتاهەزار، هەشتاهەزار دولار قەرز وەردەگرم و کار و بارەکانی پێ بەرێوە دەبەم تا کێشەکانم چارەسەر دەکەم. ئێوەیش قەت دەست دەست لە پاشەکەوتەکەتان مەدەن.

لە کەنەدا یاسایەك هەیە تکاتان لێدەکەم لێرەش بلاّوی بکەنەو و کاری پێ بکەن، سەبارەت بە پاشەکەوتە، ئەم یاسایە رێگەت پێ دەدات پانزە بۆ لە سەدا بیستی دەرامەتی سالاّنەت لە حسابێکی تایبەتدا پاشەکەوت بکەیت، ئەگەر ئەمکارە بکەیت، دەولّەت لەسەر ئەوە باجت لێوەرناگرێت، ئەمە بۆ ئایندەتە، بۆ دلّنیاییە، بۆ رۆشناییە، من نالّێم بۆ ترس و رۆژی رەش، بەلاّم دەولّەت ئەمە دەکات تا سبەینێ کەمتر مووچەی خانەنشینی بدات، لە باج دەتبەخشێت. لە تەواوی ئەم ماوەیەدا، بۆ منداڵەکانم هەر یەکە و مانگی دووسەد دۆلاریان بۆ دەدەم و دەیخەمە حسابێکەوە بەناوی حسابی ئایندەی منداڵان، ئەمەش

یاسایەکە لە کەنەدا، تۆ ئەگەر مانگی دووسەد دۆلاری بۆ بدەیت، حکومەتیش هەندێك هاوکاریت دەکات، ئیتر کاتێك منداڵەکەت دەچێتە قوتابخانە، خوێندنەکەی بە خۆڕاییە، ئێستا کچەکەی من تەمەنی چواردە ساڵە پێنج شەش ساڵی تر کاتێك دەچێت بۆ زانکۆ، نزیکەی پەنجا تا شەست هەزار پارەی هەیە هەر بەو پارەکەمانەی کە من بۆم داوە. کچە بچووکەکەم کە تەمەنی دوو ساڵە کاتێك دەچێت بۆ زانکۆ حەفتاو پێنج هەزار دۆلار پارەی هەیە، ئەمەش تەنیا مانگی بە دوو سەد دۆلار پاشەکەوت! کاتێك بڵێیت ئەمە دۆلارێکە و نرخێکی ئەوتۆی نییە، کارت تەواوە. پارە بەهای هەیە، پارە گرنگی هەیە، پاشەکەوت بکەن بە پارەیەکی کەم، پاشان دڵۆپ دڵۆپ کۆ دەبێتەوە و دەبێت بە دەریا.

لەبیرتان نەچێت ئەو باوەڕانەی لە مێشکماندان ڕێبەریمان دەکەن، مێشکت هەزار جۆر فێڵ بەکار دەهێنێت تا تۆ ساماندار نەبیت، چونکە فێریانکردووە: (ئەوەی ڕەنج نەکێشێت نابێت بە خاوەنی گەنج) مێشکت دەیەوێت نەگۆڕێت، دەیەوێت بەرگریی بکەیت، بەردەوام دەیەوێت بەرگریی بکەیت.. من دڵێم گوێی لێ مەگرە، برۆ پێشەوە و ئەمکارە بکە.

هەروەها حسابێك بکەرەوە بەناوی خۆشی و سەرگەرمی، لە سەدا دە بۆ لە سەدا پانزە ١٠ ١٥٪ دابنێ بۆ خۆشی و سەرگەرمی، یانی چی؟ ئەم پارەیە ئەگەر دەتوانیت هەفتانە

خەرجی بکە، ئەگەر ناتوانیت مانگانە، ئەگەر هەر نەوتوانی لانیکەم لە ماوەی سێ مانگدا، هەر پارەیەك لەناو ئەم حسابەدایە خەرجی بکە. ئەم پارەیە تەنیا لەو شتانەدا خەرجیان بکەن کە چێژیان لێوەردەگریت. دەتەوێت شتێك بکریت، شتێك بخوێیت، بۆ شوێنێن بڕۆیت، میوانی ساز بکەیت، هەر کارێك بتەوێت بیکەیت، تەنیا دەبێت چێژ و سەرگەرمی تێدابێت، ئەمە بۆچییە؟ بۆ ئەوەیە کە مێشکت مادام نایەوێت بگۆڕێیت، پێی بڵێ ئەمە دیارییە بۆ تۆ، ئەوسا وەك منداڵ دێت بە دواتا. ئەم لە سەدا دە بۆ پانزەیە دەتجووڵێنێت، هەمیشە هانتدەدات زیاتر پەیدا بکەیت، هاوکات یارمەتیت دەدات دەرامەتت بەرز بکەیتەوە. چوکە مێشکی بە ناگات ساماندارت ناکات، بیرکردنەوت، باوەڕت، ساماندارت دەکات. مێشکی ناناگات وەك منداڵێك وایە کە تەمەنی سێ بۆ پێنج ساڵە، دیاری بۆ بکڕە، ئەگەر دیاریی بۆ نەکریت کاری خۆت خراپ دەکەیت و سەرکەوتوو نابیت! ئەم لە سەدا دە بۆ پانزەیە دابنێ تەنیا بۆ چێژ و خۆشی، ئەچیت کتێب بکریت، برۆ یاریی منداڵانەی پێ بکە، برۆ سواری شەمەندەفەر بە، ئەوەی منداڵەکەی ناخیت پێی خۆشە، لەگەڵ هاوڕێکانت برۆ بۆ سەفەر، هەرشتێك کە منداڵێکی تەمەن سێ بۆ پێنج ساڵان پێیخۆشە، ئەوە بکە، بە کورتی خۆتان باشتر دەزانن.

لە سەدا پێنج بۆ لە سەدا دە، ٥- ١٠ بۆ کاری خێر و مەعنەوی، بۆنموونە: دەتەوێت یارمەتی منداڵێکی هەژار بدەیت، دەتەوێت یارمەتی خێزانێك بدەیت، یارمەتی گەنجێك بدەیت کە دەیەوێت هاوسەرگیریی بکات، یارمەتی دۆستێکت بدەیت، قەرز بدەیت، ببەخشیت، هەر کارێك دەتەوێت بیکەیت، دەبێت لە سەدا پێنج بۆ دەی دەرامەتت بۆ ئەمکارە بێت. وای بە حاڵت ئەگەر وا نەکەیت، چونکە مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە، پێویستی بە مەعنەوییاتە، ئەگینا ساماندار دەبیت بەڵام شادومان نابیت! ئێمە دەڵێین شادومان و ساماندار بن. کچەکەی من لانیکەم لە سەدا پێنجی دەرامەتی خۆی بۆ کاری خێر داناوە.

لە کەنەدا نەخۆشخانەیەك هەیە کاتێك هات و بینی گوتی: بابە دەمەوێت پارە بدەم بەم نەخۆشخانەیە. گوتم باشە، ئێستا هەشتا دۆلاری پێداوم هەتا کاتێك کە چوومەوە ئەم پارەیەی بۆ بدەم. ئێوەش پێنج بۆ لە سەدا دەی دەرامەتتان دابنێن بۆ کاری خێرخوازی.

لە سەدا دەی تریش دابنێن بۆ پاشەکەوتی درێژخایەن، ئەم ڕێژەیە کەم و زیاد دەکات، دەبێت خۆتان دابەشی بکەن و بزانن کە بۆنموونە دەتەوێت سەفەرێك بکەیت و کەمی تێدەچێت، یان دەتەوێت سەفەرێك بکەیت و زۆری تێدەچێت، دەبێت کەمی بکەیتەوە.. بەڵام ڕێژەکانی تر نابێت لە لایەنە کەمەکەی بێتە

خوارەوە، بۆنموونە ڕێژی خێرکردنەکەت نابێت لە سەدا پێنج کەمتر بێت، پاشەکەوتی درێژخایەن بۆچییە؟ بۆ هەندێك لەو شتانەی ئێستا پێویستت پێیان نییە، بەڵام لە ئایندەدا پێویستت پێیان دەبێت، وەکوو سەفەری ناچاری یاخوود هەر شتێکی تر.. بۆ ئەمانە خەرجی دەکەیت.

کەواتە ئەو پارەیەی دەستان دەکەوێت لە ئێستاوە بەرنامەتان بۆ داناوە، یەك ملیۆنتان دەستکەوت دەبێت شەشسەدهەزاری بۆ خەرجی دابنێن و چوارسەدهەزاریشی پاشەکەوت بکەن، کەواتە ئێستا دەزانن دەبێت چی لە پارەکانتان بکەن و هەرکات پارەیەکتان دەستکەوت دەزانن چۆن بەشی بکەن.

ئەو پارانەی کە چاوەڕوان نەبوویت دەستتکەوێت پاشەکەوتیان دەکەیت، مەنیمەگنێتی دەکەیت، پاشان دەبێت بە دەرامەتت، ئەو دەرامەتەت دەچێتە سەر دەرامەتەکانی ترت، دەست دەکەیت بە خەرجکردن: لە سەدا شەست بۆ خەرجی و لە سەدا دە بۆ پانزە بۆ خۆشی و سەرگەرمی و لە سەدا دە بۆ پاشەکەوتی درێژخایەن و لە سەدا پێنج بۆ خێر.

بەم شێوەیە مەنیمەگنێت دەرامەتە. ڕەنگە لە شوێنێکەوە میراتت پێبگات، لەناکاو لە پورت یان خاڵۆیەکی ساماندارت.. میراتت پێگەیشت، چی لێدەکەیت؟ یەکسەر دەبێت ئەم پارەیە بخەیتە سەرمایەگوزارییەوە، چونکە چاوەڕێی ئەم پارەیە نەبوویت،

ئەو پارانەی کە چاوەڕێیان نەبوویت بێنە ژیانتەوە، ژیانت تێك دەدەن. تەواوی ئەو کەسانەی بلیتیان بردووەتەوە و پارەیان بۆ دەرچووە، دوای چەند ساڵێك گەڕاونەتەوە بۆ بارودۆخی یەکەم جاریان، بۆچی؟ چونکە پێکهاتەی باوەڕی ئەم کەسانە سەبارەت بە پارە و توانای بەڕێوەبردنی پارە، لە ئاستی یەك دوو ملیۆندایە، نەوەك سەد ملیۆن، هەر بۆیە دەگەڕێنەوە بۆ خاڵی سەرەتا، چونکە بیرکردنەوەیان نەگۆڕاوە، دونیای دەرەوەیان گۆڕاوە، دونیای ناوەوەیان نەگۆڕاوە. تەنیا کەسانێك سوود لەم پارانە وەردەگرن کە پێشتر بەرنامەیان بۆ داناوە، وەکوو گوتمان پارەی پاشەکەوتەکانت کۆدەکەیتەوە و دەبێت بە دەرامەتت، هەموو مانگێك کۆی دەکەیتەوە و دەڵێیت ئەمە پاشەکەوتەکەمە، لە ٦٠ی بۆ خەرجی ژیانت دادەنێیت و لە سەدا ٤٠کەیشی دابەش دەکەیت، ئیتر بەشێوازی خۆتان، هەندێکجار ، خانوویەك دەکڕیت یان زەوییەك دەکڕیت.. ئەمە لە سەدا بیستەکەیە، لە سەدا بیستت داناوە بۆ سەرمایەگوزاری، ڕەنگە ئێستا بچیت زەوییەك بکڕیت یان شووقەیەك بکڕیت، ئەمە چییە؟ ئەمە حسابی سەربەخۆیی مادیتانە، دەچیت زەوی دەکڕیت، ئەمە یارمەتیت دەدات، زەوی قازانجت پێدەگەیەنێت، خانوو قازانجت پێدەگەیەنێت، پاشەکەوتێکی درێژخایەنە بۆ سەربەخۆبوونی مادديت. ئەگەر دەتەوێت قیست بدەیت و قیستەکەت پەیوەستە بەوەوە لە سەدا

بیستەکە دەیدەیت، ئەگەر قیستەکەت بۆ کرینی سەیارەیە، تکایە لە حسابێکی تر بیدە، سەیارە هیچ کات قازانج ناکات، دەعمێك بکەیت تەواوی ژیانت لە نێو دەچێت.

ڕەنگە بڵێیت ئەی هاوار من خۆ ناتوانم، دەرامەتم هەر ئەوەندەیە، بۆنموونە: کەسێکی مامناوەند یان کەسێکی کارمەند مووچەکەی وایدانێن پێنسەد شەشسەد هەزارە، ئەم کەسە تەقریبەن ژیانی ناسایی دەجووڵێت، لەناکاو سەیارەکەی دەعمێك دەکات یان ژنەکەی نەخۆش دەکەوێت یان توشی کارەساتێك دەبێت.. دەچێتە ژێر باری قەرزێکەوە، لەناکاو ژیانی بەرەو خوارەوە دەڕوات، پاش ماوەیەك دیسان دەچێتەوە سەرەوە، پاشان لەناکاو شتێکی تری بەسەر دێت، بۆنموونە لەناکاو وای دانێن یەکێك لە کەسە نزیکەکانی پارەیەکی زۆری لێوەردەگرێت و دەستی دەستی پێ دەکات و ئیتر نایداتەوە و دیسانە دێتەوە خوارەوە، پاشان ئەگەر سەیری ژیانی بکەیت دەچێتەوە سەرەوە، ژیانی ڕێك دەخاتەوە و دیسان دێتەوە خوارەوە..

دەمەوێت پێشنیازێکتان بۆ بکەم: ئەگەر کەسێك کارمەندێکی ناسایی دەتوانێت بۆ دانەوەی قەرزەکانی ئیش بکات، بۆ چاکبوونەوەی ژنەکەی پارەپەیدا بکات، بۆ کرینی سەیارە پارە پەیدا بکات، بۆ کێشەکانی پارە پەیدا بکات.. دەبێت لە ئاستی بەرزدا بیێنێتەوە، ئەی بۆچی هەر لە دۆخی ئەوەڵدا دەمێنێتەوە؟

چونکە مێشکی بەرنامەڕێژی کراوە بۆ ئەوەی هەر لەویا بمێنێتەوە! واتا لە پارەپەیاکردندا سنووردار نەکراوە، لە بیرکردنەوەدا سنووردار کراوە، هەمووتان سەیرێکی خۆتان بکەن، سەردەمێك قەرزاربوون و قەرزەکانتان داوەتەوە، بەڵام دیسان گەڕاونەتەوە سەر خاڵی یەکەم! کەواتە دەبێت بیرکردنەوتان بگۆڕن، دەبێت چاوەکانمان بشۆرین و بە جۆرێکی تر بڕوانین، بەشێوەیەکی تازە بڕوانن، ئەگەر دەڵێیت پارەم نییە و لە کوێی بێنم ژیانی پێ بگوزەرێنم.. سەیرکە چۆن دەتوانیت قەرزەکانت بدەیتەوە و چۆن پارەی دەرمانی نەخۆشییەکان دەدەیت، لە کوێی دەهێنیت؟ بۆچی کاتێك نەخۆشییەکە نەما دیسان دەگەڕێتەوە بۆ خوارەوە؟ دەی مەگەڕێرەوە، هەر لە سەرەوە بمێنەرەوە.

بەڵام تۆ دەتەوێت ناوچەی دڵنیایی خۆت بەجێ نەهێڵیت و هەر لە ناوچەی دڵنیاییتدا بیت! کاتێك دەتەوێت هەر لە ناوچەی دڵنیاییتدا بیت، ژیان گوشارت لێ دەکات، ناهێڵێت گەورە بیت، دەبێت ئەم زنجیرە بپچڕێنیت، دەبێت بەسەر نەریتەکانتدا زاڵ بیت، دەبێت بەسەر بیرکردنەوەکانتدا زاڵ بیت. بتەوێت کە ساماندار بیت و هۆکار و بەڵگەی بۆ بدۆزیتەوە کە بۆچی دەبێت ساماندار بیت؟ ساماندار بە بۆ خۆشی و چێژی زیاتر، نەوەك بۆ ڕۆژی ڕەش. .

بێگومان دەپرسن و دەڵێن ئەو پارەیەی کە دەڵێیت دەستی لێمەدە، ئەی چی لێ بکەین؟ ئەم پارەیە خۆی زیاد دەکات، قازانج دەکات، تۆ تەنیا دەتوانیت لە قازانجەکەی، لە زیادەکەی، بەکار بهێنیت، ئەگینا دەست لە خۆی مەدەن، ئەم پارەیە خەسڵەتی وەهایە کە بیرکردنەو و باوەڕی ئێوە دەگۆڕێت، خۆتان کاتێك گەیشتن بەم قۆناغە لەناکاو هەموو دەرگاکانتان بەڕوودا دەکرێتەوە، لەناکاو دەبینن چەندە ساماندارن، چەندە هەبوون..!

کاتێك گەیشتن بەم قۆناغە خۆتان دەڵێن بۆچی وابیرماندەکردەوە؟ بۆچی پرسیارمان لە خۆمان نەدەکرد ئێمە هەمیشە دەمانتوانی ئەم کارانە بکەین؟ هەمیشە دەمانتوانی ئەوەندە پارە پەیدا بکەین.. ئێستایش دەتوانین، بۆچی نەماندەکرد؟! چونکە ئەم گۆڕانە لە زەینتاندا ڕووی نەدابوو. ئێمە تەواوی هەوڵمان ئەوەیە کە ئەم هەنگاوە سادانە ببنە هۆی ئەوەی ئێوە مێشکتان بکەنەوە و لەم زیندانە بێنە دەرەوە و هەناسەیەکی ئارام هەڵکێشن و باوەڕ بکەن کە ئێوە ناچار نین بچووك بژین، ئێوە شایەنی ئەوەن کە بە شادومانیی ساماندارییی بژین.

خەرجییەکانت لەو لە سەدا شەستە بدە، خۆشگوزەرانییەکانیشت لەو لە سەدا پانزەیە. ئێوە قەرزداری خۆشتانن، قەرزداری ئایندەتانن، بۆچی قەرزەکانیترت دەدەیتەوە؟ ئەی بۆچی قەرز بە خۆت نادەیت؟ بۆچی پارەی ئاو و کارەبا

دەدەیت؟ بۆچی پارەی ناو و کارەبای خۆت نادەیت؟ بۆچی ڕێز لە خۆت ناگریت؟ بۆچی بیر لە ئایندەت ناکەیتەوە؟ بۆچی بیر لەوە ناکەیتەوە سبەینێ ئارام تر و ئاسوودەتر بژیت؟

ئێمە لە ماوەیەکی کورتی شەش حەوت مانگیدا، باوەڕبکەن چل و قوسوور ملیۆن پارەمان پەیدا کرد! هەر لەو کۆمپانیایەی کە بەردەوام دەیانگوت پارەمان نییە و ئێستاش هەر وا دەڵێن، ئەگەر کۆمپانیا و کارگەتان هەیە، ئیوەش حەتمەن ئەم کارەی بۆ بکەن، بەڵێنتان پێدەدەم بە خێرایی ساماندار دەبن، بیرکردنەوەتان نەسڵەن دەگۆڕدرێت، کاتێك کەسێك بزانێت ئەوەندە پشتی قایمە دڵی شێر پەیدا دەکات، تکاتان لێ دەکەم دەستی لێمەدەن، هەرکاتێك دەستی لێ بدەن خۆتان دەکوژن، هەرکەس دەستی لەو پارەیە بدات واتا بڕیاری داوە خۆی بکوژێت، بڕیاری داوە شادومان و ساماندار نەبێت.

جیاوازیی پارەداریی و ساماندارییی چییە؟

لە بازنەی ژیان، من و ئێوە وەك مرۆڤ،

١- کاروبارێکی تاکە کەسیمان هەیە، واتا ئامانجی تاکە کەسیمان هەیە.

٢- هەروەها ئامانجی کۆمەڵایەتیمان هەیە.

٣- ئامانجی خێزانی مان هەیە.

٤- ئامانجی مەعنەویمان هەیە.

٥- ئامانجی ئابووریمان هەیە.

٦- پاشان ئامانجی پەروەردەیی و فێرکاریمان هەیە.

٧- هەروەها ئامانجی جەستەیی و تەندروستیمان هەیە.

٨- دواتر ئامانجی جۆراوجۆرمان هەیە..

هەندێك لە مرۆڤەکان، هەندێك لە کەسەکان، تەواوی ژیانیان دادەنێن تاوەکوو پارە پەیدا بکەن، بۆچی؟ چونکە بەردەوام هەست بە نادڵنیایی دەکەن، دەترسن هەژار بکەون، دەترسن بەدبەخت بن، بیردەکەنەوە ئەگەر نەمبوو چی؟ ڕۆژێك باران بوو چی بکەم؟ ئەی

بۆ ڕۆژی ڕەش چی بکەم..؟ کەسێك کە وا بیردەکاتەوە بەردەوام هەوڵدەدات دەرامەتی مانگانەی زیاد بکات، بەخێزانەکەشی باش ڕاناگات، نایانباتە دەرەوە، کاروباری تاکە کەسییەکانی پشتگوێ دەخات و دەڵێت لە داهاتوودا زیاتر باسی دەکەین، ئێستا کاتم نییە..! بۆ ئامانجی کۆمەڵایەتیش دەڵێت مەگەر من بێ ئیشم، پەیوەندی بە منەوە چییە، کاتی ئەم جۆرە شتانەم نییە، ئیشم هەیە.. بۆ ئامانجی تەندروستی دەڵێت ئەم دکتۆرانە بێویژدان..! بۆ ئامانجی پەروەردە و خوێندن دەڵێت خۆم هەموو شتێك دەزانم..! کەسانێك هەن بەمجۆرە دەژین و لە بازنەی ژیانیاندا تەنیا گرنگی بە پارە دەدەن و بەس! هەربۆیە دەبینین ئەم کەسانە پارەیان هەیە بەڵام لە شتەکانیتر بێبەشن وەك: تەندروستی و خێزانی بەختەوەر و ڕێزی کۆمەڵایەتی و مانای ژیان و.. دەیەوێت بەم جۆرە ژیانی بگوزەرێنێت، هەربۆیە ژیانی پڕە لە تەپاوتل، تەپ تەپ تەپ.. بە زۆر پاڵی پێوەبنێت چونکە ژیانی ناچێت بەڕێوە.

بەڵام هەر لەم کاتەدا دەبینیت بۆنموونە خێزانێکی ئاسایی یان کرێکار کە دەرامەتێکی زۆریان نییە، بەڵام ژیانیان دەچێت بەڕێوە و خۆشحاڵیشن، بۆچی؟ چونکە لە کاروباری خێزانیدا ئەوەندە ئیشی کردووە و ئەوەندە چووەتە پێشەوە کە لە بواری ئابووریدا هەوڵیداوە، وە لە بواری خوێندندا و لە هەر بوارێکدا بە ئەندازەی یەك، ئیشی کردووە، هەموویان کەمن بەڵام تا ڕادەیەك لە یەکەوە

نزیکن، واتا ئەمیش بازنەی ژیانی ناهاوسەنگە و تەپاوتلی تیایە، بەڵام نەك وەك ئەم کەسەی کە ماڵتی ماڵتی ملیاردێرە، ئەم ژیانی ناسوودەتر دەچێت بەرێوە.

ساماندارکەسێکە، کە بازنەی ژیانی هاوسەنگە. رێز لە خۆی دەگرێت، خێزانی بەختەوەری هەیە، دۆست و هاورێی باشی هەیە، لە کۆمەڵگەشدا کەسێکی بەرێزە، ئابوورییەکەی رێکوپێك و باشە، واتا گرنگی بە هەموو ئەمانە داوە.

تۆیش هێندە بەسە کە بازنەی ژیانت بە بیرکردنەوە دروست گەورەتر بکەیت، نەوەك تەنیا بتەوێت لایەکی گەورەتر بکەیت. کەسێك کە بەردەوام بە شوێن مەعنەویاتەوەبێت، دەی پارەی نابێت ژیانی پێ بەرێوە بەرێت. بۆنموونە دەڵێت کاکە من مامۆستای زانکۆم، من فەیلەسوفم، من عارفم.. بەڵام ژیانم بەرێوە ناچێت. راست دەکات چونکە لە بوارێکدا سەرمایەگوزاری کردووە و لە بوارێکی تردا نەیکردووە. کەسی سەرکەوتوو و کەسی ساماندار، کەسێکە پارەیشی هەیە و ئەم شتانەیشی هەیە. تۆیش لە هەر شوێنێك بیت، دەبێت ئەمانەت هەبێت. هەر ئەمەی کە ئێستا پارەتان داوە و ئەم کتێبەتان کڕیوە و دەتانەوێت فێربن، واتا هاتوون بازنەی ژیانتان هاوسەنگ بکەن، خەریکن فێر دەبن و لەسەر خۆتان سەرمایەگوزاری دەکەن.

کەسی ساماندار زیاتر لە هەرکەسێك، لەسەر خۆی سەرمایەگوزاریی دەکات. هەر کاتێك لەسەر خۆت سەرمایەگوزاریت کرد، زۆر بە خێرایی پێش دەکەویت.

بەکورتی ناوەڕۆکی ئەم باسەمان بریتییە لەوەی کە یەکەم: گەشەکردن، لەسەر یەك هێڵ نییە، گەشەی مرۆڤ لەسەر یەك هێڵ نییە. وانەزانن و مەڵێن من مانگی پێنسەدهەزارم هەیە، لە کوێ دەتوانم خانوویەکی پەنجا ملیۆنی بکڕم؟ ئەگەر وا بیربکەیتەوە دەدۆڕێیت، هەرگیز وا بیرمەکەرەوە، ئەم خاڵانە ڕەچاو بکە دەبینیت وەکوو باران بەسەرتا دەبارێت، وەك بارا، سەرسام دەبیت!

دووەم: لە پێناوی خۆتاندا، لەسەر جەستەتان، لەسەر بیرکردنەوەتان، سەرمایەگوزاریی بکەن. ئاگاتان لە خواردنتان بێت، وەرزش بکەن، فێربن، بۆ فێربوون پارە سەرف بکەن. (بنیامین فرانکلین) دەڵێت: "ئەگەر پێت وایە تێچوونی فێربوون بەلاتانەوە زۆرە، کێشەیەك نییە، نەفامی و نەزانی تاقی بکەنەوە." گرانە؟ یانی چی گرانە؟! دەبێت پارەکەی بدەیت، مەگەر ناتەوێت بگۆڕێیت؟ مەگەر ناتەوێت باشتربیت؟ ئەگەر دەتەوێت ڕێگەکەی بدۆزیتەوە دەبێت پارەکەی بدەیت. ئەگەر نایدەیت، دەی نەفامی تاقی بکەرەوە.

له بیرتان نەچێت سەرکەوتن، لێهاتووییە، وەك هەر لێهاتووییەکی تر، بەفێربوون و ڕاهێنان فەراهەم دەبێت، ساماندار بوون لێهاتووییەکە، لێهاتوییەکی زیهنی، دەبێت ڕاهێنانی لەسەر بکەیت، ڕاهێنانەکەیش ئەوەیە کە باسمانکرد، ئێستا زیهنت سەرقاڵە و مشتومڕ لە زیهنتدایە، هەرکە باسی پارە دەکرێت، مێشکت دنیایەك نموونەی نێگەتیڤ وێنادەکات، کێشە نییە، قەبوولی بکە، باوەڕە خراپەکانت سەبارەت بە سەروەت و سامان، بنووسە. کە چۆن سەبارەت بە پارە بیردەکەیتەوە، لە ڕابردوودا چیت بەسەرهاتووە، چیت پێ گوتراوە، چ کەسانێك پێشەنگت بووە و بیانگۆڕە.

ئەو نموونانەی کە وەکوو پێشەنگ باسم کرد، ئێوەیش دەتوانن سبەینێ و دووسبەی بێن و لە سیمینارەکانی تردا ببنە نموونە، بڵێن ئێمە هاتووین بۆ ئێرە بەڕێز موعەزەمی تۆ هەڵەت کرد، من نەبووم بە ملیۆنەر، بووم بە ملیاردێر. بەم شێوەیە سەرسامم بکەن.

دەمەوێت تکاتان لێ بکەم پەیمان بدەن لەم چرکەساتەوە هەرهەنگاوێك دەنێن بۆ ئەوەبێت کە شاد و ساماندارترین. ئاواهی هەم یارمەتی خۆتان داوە، هەم یارمەتی خێزانەکەتان داوە، هەم یارمەتی وڵاتەکەتان و جیهانیشتانداوە. دڵێکی شاد و لێوێکی پڕ لە خەندە بۆ هەموولایەکتان، شاد و ساماندارین.. خواتان لەگەڵ.

- ئایا دەخوازن بە ئاسانی و بەخێرایی دەوڵەمەند بن؟
- ئایا دخوازن هەم شاد بن و هەم بە ئاسانی پارە پەیدا بکەن؟
- ئایا دەخوازن بۆ هەمیشە لە نیگەرانی ئابووری ڕزگارتان ببێت و لە هەژاری و دەستکورتی ڕەهابن؟
- ئایا دەخوازن بەرەو دنیای سەربەخۆی ئابووری هەنگاو بنێن؟
- ئایا دەخوازن بچنە تەبەقەی دەوڵەمەندەکانەوە؟

ئەگەر دەخوازن، پیرۆزبایتان لێ دەکەم، هەڵبژاردنەکەتان دروستە. وانە و ڕێنماییەکانی ئەم کتێبە (مو بە مو) ئەنجام بدەن، تا ئەنجامە سەرسوڕهێنەرەکەی بە چاوی خۆتان ببینن.

بەرگ: ئیبراهیم صلاح

لە بلاوکراوەکانی خانەی چاپ و پەخشی ڕێنما

نرخ (٣٠٠٠) دینار